

Què passa, què passa? Que ens fan fora de casa!

La Xarxa, el Sindicat d'Habitatge del Baix Maresme: Entre la utopia i la realitat.

Treball Final de Grau en Antropologia Social i Cultural

Recerca de temàtica lliure

Curs 2023-2024

Montserrat Cruells i Cadevall

mcruells@ub.edu

Tutora: Diana Mata Codesal

ÍNDEX

RESUM I PARAULES CLAU.....	1
INTRODUCCIÓ.....	2
EL PROJECTE DE RECERCA.....	3
LA METODOLOGIA.....	3
EL MARC TEÒRIC.....	4
COM HEM ARRIBAT FINS AQUÍ ?.....	7
Rescaten al banquer i ofeguen a l'obrer.....	7
Gent sense casa i cases sense gent.....	9
ELS MOVIMENTS EN DEFENSA DE L'HABITATGE.....	10
La plataforma d'afectats per l'hipoteca.....	10
El Sindicat de Llogateres.....	11
La Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme.....	11
Qui forma La Xarxa?.....	13
Com s'organitza La Xarxa?.....	14
El problema i els adversaris.....	15
ANÀLISIS.....	16
Formes de protesta i el repertori.....	16
Difusió de missatges i accions.....	18
La Xarxa com a comú.....	19
CONCLUSIONS.....	20
BIBLIOGRAFIA.....	21
Agraïments.....	24
ANNEXOS.....	25
Annex 1. La Xarxa: la teva eina de combat - Força, família, comunitat!	1
Annex 2 El mercat d'habitatge i funcionament dels grans tenidors.....	4
Annex 3 Moviment per l'habitatge i marc legislatiu.....	11
Annex 4. Situació habitacional dels 18 municipis del Baix Maresme....	15
Annex 5. Càntics preparats per aturar desnonaments a porta.....	16

*La utopía es el principio de todo progreso y el
diseño de un futuro mejor (Anatole France)*

Resum

En aquests treball s'analitza, a partir de l'experiència compartida amb La Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme, l'actual crisi d'accés a un habitatge digne que s'acarnissa tant en les persones més vulnerables (joves, gent gran, immigrants, etc.) com en les classe mitjanes, que veuen com l'habitatge ha passat a ser una mercaderia sotmesa a la llei de l'oferta i la demanda i a l'especulació, amb el consentiment i suport dels poders públics. Es tracta de posar en diàleg l'experiència dels activistes amb els interessos immobiliaris i financers, que prioritzen el valor de canvi per sobre del valor d'ús, donant lloc a una financiarització de l'habitatge i de la vida, i també amb l'Administració que ho afavoreix amb les seves polítiques, que permeten la concentració de la propietat en poques mans, donant lloc a un procés extractivista en el que el preu d'accés a l'habitatge (de compra o de lloguer) no guarda cap proporció amb els ingressos familiars. No tenir un habitatge digne o la seva pèrdua, impacte en la vida i la salut de les persones, i en les seves relacions socials, estigmatitzant-les. Des de la prefiguració, La Xarxa, vol construir un món nou.

Paraules clau: Okupació, moviments per l'habitatge, grans tenidors, financiarització, desnonaments, prefiguració.

INTRODUCCIÓ

Estic molt nerviosa, em trobo malament, em costa molt dormir...Els [es refereix als membres més joves de La Xarxa] no ho entenen, diuen que cal resistir, que cal plantar cara... Ells són joves, no tenen responsabilitats...però jo... jo tinc la nena, és l'únic que tinc. No vull que la meva filla visqui l'enfrontament amb la policia, que vegi com ens fan fora de casa...

[M.: dona separada de 42 anys, amb una nena. 7/02/2022,]

Així em parlava la M., mentre esperàvem iniciar l'Assemblea. La Xarxa, junt amb altres col·lectius, okupa¹ Can Sanpere (El Sanpe), una antiga fàbrica situada al centre de Premià de Mar, des del 2018. La M., des de que va perdre la feina a l'hostaleria durant la pandèmia de la COVID- 19, vivia en un dels tres habitatges del Sanpe, que es trobava en data oberta de desallotjament des del 16 de gener anterior. Lluitava per aconseguir un lloguer social. A La Xarxa, havia trobat recolzament emocional i material i el fet de voler abandonar la lluita la feia sentir malament, ho veia com una traïció als que havien estat al seu costat en els pitjors moments, però ja no tenia més força.

La M. és part de La Xarxa i la seva situació és semblant a la de tantes persones que formen el col·lectiu. L'objectiu de La Xarxa no és tant sols l'auto-defensa dels exclosos al dret a un habitatge digne, sinó també crear espais de convivència i creixement que permetin canviar l'estructura i el model actual. I és que el dret a un habitatge digne, reconegut com a un dret fonamental², en igualtat al dret a la salut i a l'ensenyament, no està garantit. Sense el dret a un habitatge no hi ha dret a habitar, ni dret a la ciutat (Lefebvre, 1978: 32). El dret a la ciutat es defineix com el dret a un espai col·lectiu on tots els ciutadans i ciutadanes troben les condicions adequades per desenvolupar la seva vida política, social, econòmica i mediambiental³. L'habitatge –conceptualitzat de manera integral– fa referència a l'espai físic de la llar però també al seu entorn social. Comptar amb un espai adequat i digne on poder viure, permet garantir la seguretat i la qualitat de vida de les persones i constitueix el punt d'ancoratge per a la participació social, per a l'establiment de relacions socials i, amb això, l'accés als drets socials (Uribe, 2016: 87). Com diu Mary Douglas: “Una llar no és solament un

¹ Utilitzaré la paraula okupa, en la ocupació d'un espai sense títol habilitant, que doni dret a fer-ho.

² Declaració Universal dels Drets Humans (1948), la Carta Social Europea (1961), la Constitució Espanyola (1978) i l'Estatut de Catalunya (2006),

³ Declaració Universal de Drets Humans Emergents de 2007. L'article 7 està dedicat al dret a la democràcia participativa

espai, és també una estructura en el temps; la gent que habita en aquest temps i espai fa que la llar tingui una dimensió estètica i moral” (Douglas, 1991: 289).

L’habitatge ha passat a ser una mercaderia, quan és un dret fonamental, sotmesa no tant sols a la llei de l’oferta i la demanda sinó també a l’especulació de grans i petits tenidors amb el consentiment i suport dels poders públics (lleis que afavoreixen l’especulació, augment de desnonaments i execucions hipotecàries, dèficit d’habitatge social, no regulació efectiva del preu del lloguer, etc.) que porten a un gran nombre de persones a l’exclusió social.

Com es pot revertir aquesta situació d’exclusió? Davant la situació generada per l’actual estructura, alguns actors desenvolupen certes tàctiques de defensa com l’associacionisme, la reivindicació de drets, l’okupació d’espais i d’habitatges, i assagen, mitjançant la prefiguració, el canvi social que desitgen.

EL PROJECTE DE RECERCA

El projecte de recerca és la continuació d’un treball que vaig iniciar a Tècniques d’Investigació (2021-2022). En aquell moment volia entendre l’okupació com a moviment social, les seves experiències i modes d’autogestió. Des de l’octubre del 2021 he assistit a assemblees, desnonaments, festes, rodes de premsa, debats sobre autogestió, que tenien lloc a Premià de Mar.

El projecte a desenvolupar es centrarà en La Xarxa d’Habitatge del Baix Maresme, un dels col·lectius que omplen de vida a Can Sanpere.

Les preguntes inicials que incitaren la recerca, foren:

- Quina ha estat la motivació individual que ha portat els membres de la Xarxa a participar en l’acció col·lectiva?
- Com han construït una percepció compartida i una interpretació intersubjectiva que guïï l’acció col·lectiva?

A l’anar aprofundint en el tema han sorgit noves preguntes:

- Quins elements estructurals fan que l’accés a un habitatge sigui tant difícil?
- Quins grups i dinàmiques han generat aquesta situació?

LA METODOLOGIA

Per mirar d’entendre La Xarxa i a focalitzar-me en la seva pràctica, els seus projectes de vida i d’intervenció política, he optat per l’**observació participant** en el centre social autogestionat

que okupen, per, des de la convivència i utilitzant tots els meus sentits, captar el seu esperit. He procurat assistir al màxim d'assemblees, manifestacions i desnonaments, però també a esdeveniments més lúdics (àpats, concerts, etc.) que permeten un contacte més relaxat amb els participants. La incorporació al WhatsApp del grup, m'ha permès fer un seguiment diari de les novetats. Ha estat en el **diari de camp** on la informació ha quedat recollida de forma complerta, precisa i detallada, per posteriorment ser analitzada. La codificació d'aquest diari s'ha realitzat marcant les paraules clau amb colors diferents per facilitar-ne l'anàlisi.

S'han realitzat 4 **entrevistes semi-estructurades** a alguns dels informants considerats significatius, un moment fonamental en l'elaboració de les dades. La relació amb els informants és una relació social, i per tant, significativa en el marc de la recerca perquè l'informant actua sovint com a guia del nostre aprenentatge. En les entrevistes he procurat obtenir visions diferents i complementàries, ja que en un mateix escenari conviuen veritats diferents. Conscient de la responsabilitat al fer públiques certes paraules privades, expressades en un marc de confiança (Bourdieu, 1999: 1), he ofert la possibilitat de fer servir pseudònim, però aquesta possibilitat ha estat rebutjada per la majoria, defensant que no tenen res a amagar. De totes maneres he optat per utilitzar una codificació dels informants, per tal de que, quan rebin el TFG com a devolució a la seva generositat al compartir vivències i coneixements, no es generin problemes dins del col·lectiu.

Davant de la impossibilitat de parlar amb tots i cadascun dels components, a l'inici d'una Assemblea és va passar una **enquesta** per tal de conèixer la realitat dels participants (26) en aquell moment. Es van utilitzar preguntes de resposta tancada (resulten més fàcils de quantificar) incloent-hi al final una pregunta oberta dels tipus: "Vols comentar alguna cosa que no t'hagi preguntat?". Degut a la diversitat lingüística, les enquestes es van preparar en tres idiomes (català, castellà i àrab) i les respostes es captaren a través dels mòbils, però hi havia també la possibilitat del format "paper i llapis", comptant amb l'ajuda de voluntaris per si era necessari llegir les preguntes i anotar les respostes.

Des de La Xarxa se m'ha donat accés a **documentació** sobre el funcionament del moviment. Altre documentació s'ha obtingut de pàgines web d'entitats i col·lectius, xarxes socials, fonts oficials, mitjans de comunicació, cens, publicacions acadèmiques, informes d'entitats socials, etc.

EL MARC TEÒRIC

Els components de La Xarxa, la consideren una eina de combat contra la injustícia social, per superar el capitalisme i construir una alternativa on sigui possible viure una vida

vertaderament digna (Annex 1. La Xarxa: La teva eina de combat. Manual d'ús.). Consideren que els moviments socials no han estat eficaços a l'hora de constituir una alternativa política a l'esquerra parlamentària que consolidi un poder de classe:

El movimentisme i la seva dimensió ideològica interclassista són un obstacle en la recomposició del proletariat com a subjecte revolucionari i la reafirmació dels seus interessos com els únics universalitzables i, per tant, els únics a partir dels quals edificar un projecte emancipador (Abellan, 2024).

Però des del meu punt de vista, en el temps del treball de camp, he vist La Xarxa com un moviment social ja que sosté una acció col·lectiva de manera sostinguda en el temps i amb una certa visibilitat, realitzant accions conflictives envers l'adversari.

Per a Tilly, els moviments socials són un vehicle important de la gent comuna en la política pública. Argumenta que hi ha tres elements principals en un moviment social: a) Les campanyes o esforç públic sostingut i organitzat que fa reivindicacions col·lectives a les autoritats; b) El repertori, és a dir, la combinació de diferents accions polítiques; i c) la representació pública concertada dels participants (Tilly, 1995). Per Tarrow els moviments socials es caracteritzen per un desafiament col·lectiu, objectius comuns, solidaritat mútua i interacció sostinguda amb els oponents (Tarrow, 1997:21).

McAdam, McCarthy i Zald, ressalten com resulten determinants per a l'estudi dels moviments socials, les relacions que existeixen entre:

1. La estructura d'oportunitat política (oportunitat política).
2. Les formes d'organització (estructura de mobilització).
3. Els processos col·lectius d'interpretació, atribució i construcció social que hi ha entre l'oportunitat i l'acció (processos d'emmarcament).

Snow defineix el procés emmarcador com: “ els esforços estratègics conscients realitzats per grups de persones per tal de forjar formes compartides de considerar el mon i a elles mateixes que legitimin i moguin a l'acció col·lectiva” (Snow citat per McAdam, McCarthy y Zald, 1999: 27).

Per Maeckelbergh, si volem entendre el perquè i el com s'uneixen diferents actors per formar un moviment social, hem d'examinar les pràctiques internes de la seva organització. Des del seu treball en el moviment d'alterglobalització (Seattle-1999 va marcar un punt d'inflexió) argumenta que aquest moviment pren la prefiguració com el mitjà estratègic⁴ per aconseguir

⁴ El mitjà estratègic fa referència als mitjans emprats en l'obtenció de l'objectiu.

el canvi social que desitgen (construir el món de nou). La prefiguració contempla tàctiques i modes d'organització que reflecteixen com és el futur buscat per la societat en qüestió. Es tracta d'anticipar les característiques de la nova societat que es pretén construir, a les pràctiques que s'implementen actualment. El que s'intenta, en definitiva, és prefigurar una societat igualitària futura amb una pràctica actual de democràcia directa. La prefiguració permet que els objectius siguin oberts i múltiples i l'estratègia ha d'implicar la presa de decisions a través de la democràcia participativa com un mitjà i un fi, generant formes d'acció democràtiques més inclusives. Es tracta doncs d'un procés, una forma de treballar junts, posant en pràctica els principis de solidaritat, pluralisme, igualtat i horitzontalitat, per assolir l'objectiu: construir un contrapoder que desafii al capitalisme (Maeckelbergh, 2011). Per Gould, en els estudis sobre els moviments socials s'haurien d'incloure les emocions ja que ens permeten comprendre les motivacions de les persones per participar en un moviment social, així com la seva permanència (Gould, 2004).

La protesta és una acció política que presenta moltes variants i que mobilitza a una ampla varietat d'actors que van des dels que formen la base social, fins als mitjans de comunicació que difonen el missatge, els potencials seguidors i els destinataris de la protesta. Les formes de protesta tenen efectes profunds en l'esperit de grup, ja que creen un sentit d'identitat col·lectiva, reforcen la solidaritat i augmenten el coneixement i la comprensió entre els participants. Però la forma que ha d'adoptar la protesta ha de ser cuidadosament avaluada perquè el grau d'aprovació per part de la població depèn del grau de violència. La protesta pot seguir diferents estratègies: a) l'estratègia del nombre de seguidors (manifestacions, recollida de signatures, etc.), b) l'estratègia del dany (vagues, boicots) i c) l'estratègia del testimoni que busca demostrar un fort compromís amb un objectiu considerat vital (Della Porta i Diani, 2011).

Ja que la crisi actual és multidimensional i estructural perquè involucra els nivells econòmic, polític, social, cultural i ambiental, i qüestiona la idea de progrés identificada com a creixement, cal considerar-la des d'una perspectiva que mostri les contradiccions del nostre ordre social i des d'una perspectiva d'acció social que il·lumini les lluites socials, vinculant-les de forma que revelin les perspectives d'una resolució emancipadora (Fraser, 2020). Davant de la resta de moviments socials, el moviment d'okupació havia quedat relegat a un segon pla i quan s'ha evidenciat, generalment ha estat limitat als moviments a les grans ciutats posant de manifest les formes específiques de la seva autogestió i creació d'una ampla xarxa social. Els activistes de La Xarxa es consideren quelcom més que un moviment social, ja que

focalitzen en la pràctica de l'ocupació, els seus projectes de vida i d'intervenció política (Martínez, 2004: 61).

COM HEM ARRIBAT FINS AQUÍ?

Per entendre la situació actual del mercat de l'habitatge ens hem de remuntar a la financialització de l'habitatge, on van predominar les lògiques financeres per sobre de les productives i reproductives, basada en la concessió massiva d'hipoteques, que representa l'estat més avançat de la seva mercantilització. L'esclat de la bombolla immobiliària a Estats Units (2007-2008) va tenir dramàtiques conseqüències a Espanya i una de les més rellevants va ser la pèrdua de l'habitatge de centenars de milers de persones al no poder fer front a les quotes hipotecàries. Les entitats bancàries agrupaven les hipoteques i les venien com un producte únic als mercats financers i així creixia la bombolla immobiliària, ja que els bancs, immediatament obtenien liquiditat per concedir més hipoteques. Al ensorrar-se aquest sistema, va arrossegar a les promotores immobiliàries, als bancs i a les caixes.

Rescaten al banquer i ofeguen a l'obrer

Per poder salvar el sistema financer l'Estat espanyol va crear el FROP (Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria). Al necessitar l'ajuda de la Unió Europea es va veure obligat a constituir la SAREB (Sociedad de Gestión de Activos Procedentes de la Reestructuración Bancaria) i més endavant, a facilitar a l'arribada de fons d'inversió oportunistes⁵ per impulsar el mercat de lloguer amb grans avantatges fiscals.

A l'Annex 2, basant-me en els treballs de Guzmán (2023) i Gabarre de Sus (2019, 2022a,b) es presenta l'evolució del mercat d'habitatge i la seva conversió en mercaderia lligada a la banca i al sector financer, així com una aproximació al funcionament de la SAREB i dels fons d'inversió oportunistes com BLACKSTONE i CERBERUS.

A la taula 1 s'inclou, com exemple, la quantitat estimada d'habitatges en mans dels més grans tenidors com SAREB, entitats bancàries i fons voltor (Aznar, 2022).

Aquests grans tenidors distribueixen els seus habitatges en diferents filials que se'ls intercanvien, fet que sovint provoca el desconcert entre els llogaters al no saber a qui pertany el seu habitatge.

⁵ Els fons oportunistes, coneguts com a fons voltor, compren bens infravalorats amb la finalitat de vendre'ls com més aviat millor a un preu molt més alt. El seu objectiu és guanyar el màxim amb el menor temps possible. Generalment subcontracten la gestió a empreses locals, evitant així qualsevol compromís social. Podríem dir que la naturalesa d'aquests fons es clarament extractiva.

Taula 1 Habitatges buits propietat de grans tenidors (segons Aznar, 2022)

	SAREB	Grup CaixaBanc	Grup BBVA	Banc Santander	Balckstone	Cerberus
Total habitatges	6.672	6.641	5.363	1.902	4.200	3.500

La H., una dona de 65 anys que des dels inicis de La Xarxa s’hi va involucrar assistint a les assemblees i aturant el màxim de desnonaments, davant del seu propi desnonament deia:

Fa quatre anys, quan vaig okupar, el pis era de CaixaBank, ara qui em desnona és Hipoges que pertany a una altre empresa amb seu a Madrid... no tenia ni idea de qui eren aquesta gent. Ara sé que son un fons voltor que gestiona pisos de la SAREB.

[H, dona, 65 anys, 19/10/2023]

L’Administració no només va deixar caure les famílies per rescatar les finances, sinó que a més, va posar les bases perquè aquestes poguessin extreure rendes del mercat de lloguer com abans havien fet amb l’hipotecari (Naredo, 2019). El lloguer emergeix com a camp d’explotació facilitant el funcionament de l’habitatge com a bé del qual s’extreu valor. Hem de tenir en compte que si bé un contracte de lloguer és un objecte jurídic, no és neutre (Ill-Raga, 2024).

Al primer semestre del 2023, gairebé la meitat dels llogaters (44,8%) estaven en risc de pobresa o d’exclusió social degut al fort increment del preu del lloguer en relació amb l’evolució de la renda de les famílies (Montoriol, 2023). Però qui malgrat tot busca un habitatge de lloguer, sovint es troba amb dificultats, ja que els Agents de la Propietat Immobiliària (API) que actuen com a pont entre propietari i llogater, fan el filtratge sobre els preus de mercat i la “solvència” dels llogaters. Aquesta solvència sovint és avaluada en funció de l’origen, cultura, situació econòmica, orientació sexual, situació familiar (llars monoparentals i llars amb menors i/o adolescents), que dificulten o impossibiliten l’accés a l’habitatge (García i Buch, 2020: 9-12). Un estudi de camp focalitzat en el mercat de lloguer ha evidenciat, mitjançant l’ús dels portals d’internet de les agències immobiliàries, la discriminació i el tracte diferencial en funció de les característiques personals (Fitó et al., 2020). Un tracte diferenciat que només es pot explicar per les característiques personals que es deriven dels noms o de la situació familiar que tenen els sol·licitants d’informació

A vegades penses que pots pagar, però quan demanes de tirar endavant, comencen els problemes. Nòmines de diversos mesos, contracte de treball indefinit, avals, dipòsit de lloguer de varis mesos... Es fa impossible".

[N., mare soltera amb dues filles de 5 i 7 anys, 3/10/2022].

Gent sense casa i cases sense gent

Davant d'una situació d'inaccessibilitat a habitatges i a espais públics de socialització, la pràctica de l'okupació dels espais de grans tenidors es presenta com un objecte privilegiat i prioritari de denúncia i lluita social, una acció política. Els grans tenidors, sovint ignoren aquestes okupacions fins el moment en que poden vendre o llogar a preus molt elevats. En aquest moment pressionen, amenacen i extorsionen als residents perquè marxin i finalment o denuncien oficialment l'okupació, procediment que pot trigar molt temps a resoldre's, o recorren a empreses especialitzades en el desallotjament de persones. Una d'aquestes empreses és Desokupa, que es caracteritza per l'ús il·legal de la violència física en les seves actuacions i per promocionar discursos aporofòbics i racistes. Tot i això, els seus serveis són aconsellats en alguns casos per agents de les forces de seguretat. En els desallotjaments judicials, la comitiva es presenta acompanyada de la policia municipal i si es preveu que sigui un desallotjament conflictiu es reforcen amb la Brigada Mòbil (BRIMO) o amb l'ARRO (Àrees Regionals de Recursos Operatius) que poden fer identificacions i detencions. En algunes ocasions hi ha present també Serveis Socials.

La venda de claus de pisos ocupats és una pràctica que té un pes important en l'accés a l'habitatge sense títol habilitant. Sovint xarxes més o menys organitzades, aprofitant-se de l'emergència habitacional, rebenten les portes dels pisos buits, generalment de grans tenidors, i venen les claus a famílies desesperades per preus entre 500 i 3.000 euros. Els que compren les claus es converteixen a la vegada en víctimes d'una estafa i delinqüents per okupació il·legal⁶ (Merino, 2021). En Mh., un marroquí de mitjana edat que habita en un bloc okupat per La Xarxa el març del 2021, em comentava mentre m'oferia un te:

Nosotros somos buena gente, no somos una mafia... somos buenos. En La Xarxa he encontrado la familia que dejé en Marruecos...Aquí me siento acompañado... menos solo. En La Xarxa ocupamos para ayudar a la gente...no cobramos...

⁶ Judicialment es considera okupació la usurpació que consisteix a ocupar sense l'autorització deguda un immoble, un habitatge o un edifici aliè que no constitueix una llar, o a romandre-hi en contra de la voluntat de la persona titular de la propietat. A partir del 1995, la conducta es va declarar delictiva, amb la qual cosa es facilitava l'expulsió dels okupants. El delicte de violació de domicili està establert en l'article 202 del Codi penal (CP) vigent i consisteix a entrar en un domicili aliè o a romandre-hi contra la voluntat d'aquell que hi viu.

[Mh., home d'edat mitjana, 11/12/2022]

Un actor important en la percepció de l'okupació han estat els mitjans de comunicació (depenent sovint dels seus accionistes) que donen puntualment notícies o fan reportatges sobre les okupacions o els desallotjaments, sense cap menció a que es tracta d'una forma d'accés a l'habitatge precari, insegur i informal, causat per situacions de necessitat i manca d'alternatives. Aquestes notícies creen en la població una sensació d'inseguretat que sovint es transforma en ràbia cap a les okupants, sense ni tant sols conèixer-les.

Els Mossos d'Esquadra han detingut aquesta setmana a Mataró vuit homes d'entre 21 i 37 anys que formaven part d'una banda organitzada que es dedicava a ocupar pisos per vendre'n després les claus a altres persones.

[Capgros Mataró, Diari digital del Maresme, 21/07/2022]

També les empreses que "venen seguretat" contribueixen a crear un clima de inseguretat davant de l'altre (el pobre, l'immigrant, l'okupa, el sense llar...) amb anuncis als mitjans de comunicació, per tal d'incrementar el seu volum de negoci:

Alarma antiocupació amb expulsió immediata: Disposa d'enregistrament d'imatges que seran facilitades a la Policia com a prova i tecnologia ZeroVision per expulsar l'intrús en segons.

[securitasdirect.25/05/2024]

ELS MOVIMENTS EN DEFENSA DE L'HABITATGE

Als anys 90 l'okupació es va centrar en la recuperació de grans espais fora d'us per crear Centres Socials Okupats Autogestionats (CSOA), però a principis del 2000 ja van anar sorgint col·lectius que reivindicaven el dret a l'habitatge (França, 2017). Entre 2016 i 2018, es van anar creant en diferents barris, grups en defensa de l'habitatge. Molts van néixer amb el nom de Sindicat però no eren d'habitatge, i altres que si ho eren no portaven el nom de sindicat. L'annex 3 es presenta una cronologia comparada dels moviments pel dret a l'habitatge a Catalunya i els canvis al marc legislatiu. Aquesta visió panoràmica és resultat d'un intens treball de síntesis a partir dels treballs de França (2017), Merino (2021), Informe INSOCAT (2022), Ill-Raga (2024).

La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH)

En el moviment en defensa a l'habitatge va haver-hi un punt d'inflexió quan en el context de crisi i desposseïció que va afectar Espanya al 2008, el febrer del 2009 grups d'activistes procedents de diferents moviments socials i amb el suport de l'Observatori DESC van crear

la PAH-Plataforma d'Afectats per l'Hipoteca (Colau i Alemany, 2012). La PAH es va estendre ràpidament per la regió metropolitana i després a arreu d'Espanya a partir del Moviment del 15M o indignats. La PAH s'organitza en forma de xarxa, tenint una autonomia relativa a cada barri o ciutat (Colau i Alemany, 2013). L'ajuda mútua i la solidaritat en són els principis bàsics, juntament amb l'assessorament jurídic col·lectiu i l'acompanyament (França, 2021). Des del 2015 atén també casos de llogaters desnonats dels seus habitatges per manca de pagament i per "desnonaments invisibles" que tenen lloc de forma encoberta al finalitzar el contracte i no ser renovat, ja sigui perquè s'exigeix un increment important del preu del lloguer o s'addueixen necessitats familiars. Quan alguns dels seus impulsors van fer el salt a la política, va ser un cop per la PAH. El 2017 degut al desacord entre l'Àrea de Coordinació, que rebutjava l'ocupació d'edificis que l'Obra Social defensava, va tenir lloc l'expulsió de diversos militants (Merino, 2021:135). Els expulsats, juntament amb altres col·lectius de Sants (Can Vies, Negres tempestes, Casal Independentista Jaume Compte) van formar el Grup d'Habitatge de Sants (GHAS).

El Sindicat de Llogateres

El 2017 naixia a Barcelona el Sindicat de Llogaters, que s'havia començat a gestar el 2016 amb l'Observatori DESC, l'Associació de Barris per un Turisme Sostenible, la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, La Hidra i l'Associació 500x20 (Merino, 2021: 133). Es tractava de construir un moviment de masses capaç d'aglutinar a les persones que viuen de lloguer i adquirir potència davant dels poders públics i privats, donat que actualment la majoria de desnonaments són per impagament del lloguer. El Sindicat de Llogaters va fer una aposta per una organització més clàssica i la seva estructura es basa en l'afiliació dels militants que paguen una quota. El seu gran repte és construir un subjecte llogater, ja que la bombolla del lloguer afecta a tot el territori urbà (Palomera, 2018: 158). Un punt clau en la seva acció és saber qui és el propietari de l'habitatge on viuen els llogaters per tal de generar estructures socials i aconseguir el dret a una negociació col·lectiva.

La Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme

La Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme es va fundar l'any 2018, a partir de les intuïcions d'alguns joves agrupats al voltant de cases okupades i Centres Socials Autogestionats (CSA), que en poc temps van aconseguir una connexió orgànica i una base social significativa de gent afectada pels desnonaments als pobles del Baix Maresme (Maristany et al.,2022). A l'Annex 4, es presenta la situació habitacional actual dels 18 municipis del Baix Maresme on

hi consta a més de la densitat poblacional, el preu mitjà de lloguer, nombre total d'habitatges, nombre d'habitatges buits i el seu % respecte al total.

Per Sant Jordi del 2018, La Xarxa juntament amb alguns membres de La Plataforma Can Sanpere 100% Públic, va okupar Can Sanpere, una antiga fàbrica adquirida per Núñez i Navarro al centre de Premià que havia estat okupada el 2013 per La Plataforma i desallotjada el 2017. Començava així una nova etapa en la que ha estat La Xarxa la que ha omplert de vida Can Sanpere, amb les assemblees dels dilluns, les comissions, els concerts, els dies de formació política i les estructures populars. D'aquesta manera, anys després de néixer com a contingut i subjecte polític, Can Sanpere s'ha convertit també en continent (Maristany et al, 2022: 175). Després d'una llarga partida a tres bandes, Propietat – Ajuntament – Okupants, on cadascú va utilitzar al màxim les armes de les que disposava, el 14 d'abril de 2023 es signà un conveni en el que els col·lectius es comprometien a desallotjar Can Sanpere i l'Ajuntament a iniciar els tràmits d'expropiació, a condicionar un local alternatiu per les activitats i a la creació de dues comissions mixtes per fer un seguiment de l'enderroc i dels futurs usos. El 26 de juny Can Sanpere quedava buit. Fins que no s'ha pogut utilitzar el nou espai, La Xarxa ha fet les seves assemblees en places públiques, fet que li ha donat molta visibilitat.

La Xarxa es defineix com una eina de combat col·lectiu, davant d'uns problemes comuns: pujada de lloguers, no renovació de contractes, desnonaments i manca d'habitatge assequible i digne. Els principis fonamentals de la Xarxa estan recollits en un document (Annex 1), on, amb un llenguatge molt combatiu, proposa tres vies per la defensa: a) Assessorament col·lectiu, en les assemblees, b) Mobilització i negociació col·lectives, per obligar a bancs i grans propietaris a negociar, i c) Ocupació d'habitatges buits de grans tenidors. Especifica també les línies vermelles (racisme, masclisme i homofòbia), el rebuig a qui converteixi l'habitatge en mercaderia i el "Codi de la propietat col·lectiva" per el que qualsevol habitatge alliberat⁷ per La Xarxa no pot ser negociat ni traspasat a la seva esquena. La Xarxa fa un seguiment del bon comportament dels okupants.

La Xarxa es considera un sindicat d'habitatge, fent un paral·lelisme amb el moviment obrer. Reconeixen que les PAH van fer molt bona feina i en part han reproduït el seu model, però plantegen que:

Un sindicat d'habitatge pels inquilins ha de generar conflicte contra la classe propietària i grans propietaris, que són qui ens asfixien. I aquí es comencen a donar

⁷ Alliberar significa recuperar els habitatges, segrestats per bancs i fons voltors, en benefici de la comunitat, és un acte polític (Gonick, 2016).

tot una sèrie de plantejaments i sobre tot de pràctiques, que en bona part, beuen de l'experiència i de tot el llegat de la PAH; però d'altres es re-formulen, [...].

[Informant A1., home jove, a La Xarxa des dels seus inicis, 25/05/2022].

A La Xarxa no es paguen quotes monetàries, el seu compromís és la vinculació amb el col·lectiu i amb la lluita. Aquesta vinculació es fa de diferents maneres: assistint a les assemblees, evitant desnonaments, participant a les jornades de feina o de formació, acompanyant a algú que necessita fer una gestió, participant en l'organització d'actes lúdics, etc. La vinculació que es busca és el compromís amb l'entorn:

No, no hi ha quotes, és el treballar amb La Xarxa, és la solidaritat. No ho exigim, és la pròpia gent, quan arriba, veu el que fem..., [...] al final l'aconseguir un habitatge és com una confirmació que aquesta gent és també la teva gent... i ja ets tu que no vols deixar d'anar-hi...

[Informant A2., home jove, a La Xarxa des dels seus inicis, 2/07/2022].

Qui forma La Xarxa?

Per conèixer el perfil dels components de La Xarxa es va passar un qüestionari a l'Assemblea el 25 d'abril del 2022. Els resultats, encara que no actualitzats, penso que continuen essent representatius. D'un total de 26 respostes, la majoria eren joves (18-35anys) amb estudis superiors (10) i secundaris (5), si be en la franja d'edat mitjana (entre 36-65 anys) també tenien estudis secundaris (5) i superiors (1). No es va observar un biaix important respecte al gènere dels que van respondre: homes (13), dones (12) i un no és va voler definir. La majoria eren de Premià de Mar (17) i altres (14) no s'havien pogut empadronar per falta de títol habilitant d'habitatge⁸. Quasi la meitat tenien nacionalitat espanyola (12) i altres eren marroquins (8) o d'altres nacionalitats (6). Els que treballaven ho feien en situació precària, sense contracte (>30%), amb contractes temporals (20%) i/o a jornada parcial (20%). Quasi tots es trobaven en situació econòmica precària, amb ingressos mensuals inferiors a 700 euros (21). El col·lectiu més jove, encara que comptava amb ingressos baixos, havia okupat com a opció política, mentre que els més grans okupaven per una situació precària provocada pel desnonament de la residència habitual. Una gran majoria (20) havien intentat negociar amb la propietat abans del desnonament.

⁸ Des del 2020 per empadronar-se a Premià de Mar s'exigia títol de propietat o contracte de lloguer. En una sentència pionera a Catalunya sobre el dret a l'empadronament, el maig del 2022 un jutge obliga a l'Ajuntament de Premià de Mar a empadronar, encara que no es disposi de contracte de lloguer o títol de propietari

La majoria dels que arriben a La Xarxa amb algun problema, ho fan com avergonyits, com si fossin culpables de la seva situació, d'haver fracassat, de necessitar ajuda... A La Xarxa se'ls escolta, se'ls explica qui és el veritable culpable, que no estan sols, etc., etc. Davant d'un desnonament es crea una situació molt angoixant que pot donar lloc a tristesa, pèrdua de pes, insomni, etc., però si la persona se sent acompanyada i compresa, l'estat emocional és molt diferent. A les veïnes que ja han patit més d'un intent de desallotjament, la por i la tristesa se'ls transforma en ràbia. Sabaté analitza com l'incompliment d'un contracte es vist com una transgressió, massiva i forçada, de l'obligació de reemborsament implícita en les relacions de deute i crèdit, i que constitueix un factor clau per la disciplina i la jerarquitització de la societat (Sabaté, 2019). Graber, en l'Antropologia del deute, ens presenta els fonaments morals de les obligacions de pagar els deutes monetaris i la naturalització de les responsabilitats dels deutors en sistemes capitalistes en els que la impossibilitat d'incompliment està íntimament lligada a l'estigma i a l'exclusió social (Graeber, 2011).

Com s'organitza la Xarxa?

L'**Assemblea** és l'espai de trobada referencial, es fa cada dilluns a les 7 de la tarda. Els objectius de l'Assemblea són:

- La difusió d'un discurs de classe que serveix per entendre l'origen de la situació que s'està vivint i que alhora enforteixi a totes.
- Ser un espai formatiu per aprendre a fer una assemblea, assumir diferents rols i tasques, així com a expressar l'opinió i generar debat.

Per tant, l'Assemblea és un espai d'aprenentatge, enfortiment, suport moral i de socialització. Després de l'Assemblea es fa un sopar, cuinat per dos membres voluntaris, i es passa una bossa per recollir fons per finançar el proper. Per aprofundir en els temes a tractar hi ha l'espai de les comissions.

La Xarxa funciona per **comissions** (veure esquema a la figura 1). Aquest esquema s'ha anat modificant durant tota l'estada al camp. Les comissions són obertes i el seu lideratge rotatiu, per tal de que tothom pugui aprendre i actuar en un moment donat, i ningú s'especialitzi. La rotació en les comissions és quasi obligatòria com a servei a la comunitat, rebutjant les jerarquies i prioritzant un subjecte veritablement col·lectiu. A la comissió d'Acció Sindical, es prioritza el lideratge femení per tal d'evitar el biaix de gènere que fa que els novinguts es dirigeixin principalment als homes. Darrerament s'ha eliminat la comissió de formació i s'ha incorporat la d'estrangeria. Les decisions importants es prenen en l'Estratègica (se'n fa una cada trimestre, es debat, i si cal es vota) que també és oberta.

Les **estructures populars** són espais d'organització des de la base per cobrir necessitats des d'una realitat concreta, però no des d'una perspectiva assistencialista sinó des de l'acompanyament. De les estructures populars han desaparegut la “no mixta” (espai íntim de formació en valors feministes) i el grup de joves⁹ perquè no podien atendre'ls com era necessari i tampoc crear-los falses expectatives. Les estructures populars augmenten el vincle i el sentiment de pertinença a la comunitat i omplen de vida el dia a dia de Can Sanpere.

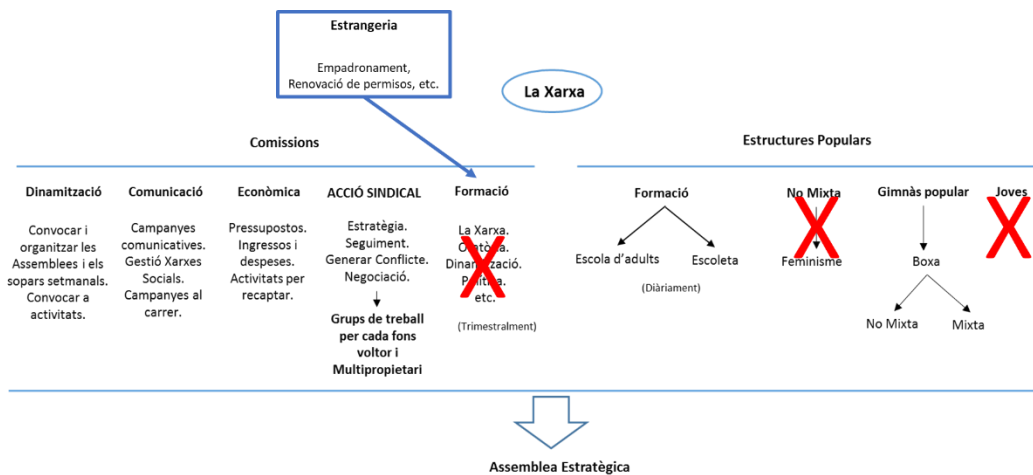

Figura 1. Diagrama d'organització de La Xarxa

Per enfortir els llaços entre els diferents actors s'organitzen dinars populars, vermut musicals, diferents activitats i espectacles per infants i grans, sessions de cinema, etc. Sovint es cedeix l'espai a col·lectius externs per diferents actes (trobades feministes, l'any nou Kurd, presentacions de llibres, etc.) que sempre estan oberts als membres de La Xarxa.

La Xarxa juntament amb els altres col·lectius, tenen cura del manteniment de Can Sanpere, mitjançant unes jornades mensuals de feina (pintura, paleta, electricitat, etc.) i torns de neteja dels diferents espais.

El problema i l'adversari

La Xarxa lluita per construir un món on poder viure, i per tant, es tracta d'un procés a llarg termini que segueixen des de la prefiguració. El problema habitacional és tant sols una etapa del procés. Si la consigna inicial era “ni gent sense casa, ni cases sense gent” ara es centra en aconseguir “un habitatge gratuït, universal, de qualitat i sota el control de la classe

⁹ La majoria eren nois que provenien de Centres de Menors no Acompanyats del Maresme que volien treballar per ajudar a la seva família, però que difícilment trobaven feina. S'està pensant com es podria donar suport a treballs de jardineria, taller de reparació de bicicletes o de petit transport, etc.

treballadora”. Una etapa en que lluiten cada dia amb uns adversaris, massa sovint invisibles, per aconseguir o mantenir un sostre on viure, amb un lloguer assequible.

Els adversaris directes són:

- El Govern, que va afavorir la bombolla immobiliària de les hipoteques i que no ha evitat l’actual bombolla dels lloguers. La majoria de lleis favorables als més necessitats quan no han estat recorregudes i/o anul·lades, han quedat en paper mullat.
- L’ Administració (Poder Judicial, Cossos de Seguretat, Ajuntaments) que emparant-se amb les lleis, actuen directament contra les persones més desafavorides. Per La Xarxa, Serveis Socials blanqueja l’estat capitalista, repartint les engrunes del gran capital.
- Els que especulen amb l’habitatge, convertint-lo en una mercaderia amb alt valor afegit. SAREB, bancs, fons voltor i grans propietaris, son entitats que, amb els diners de tots, obtenen grans beneficis sense repartir dividendes.
- Els que s’aprofiten de la situació actual col·laborant amb la desokupació, venent alarmes o venent claus de pisos buits.

Darrerament, s’ha vist que des de les institucions es volia prendre protagonisme a La Xarxa enviant Serveis Socials als desnonaments i evitant-la com interlocutor en la negociació. En aquests casos la Comitiva Judicial es nega a considerar La Xarxa com a negociador acompanyant de la família.

ANÀLISI

Formes de protesta i repertori

Una de les formes que tenen els més desafavorits per posar de manifest la seva situació i reclamar l’atenció és mitjançant la protesta. La protesta, és una acció política i un recurs on s’utilitzen els cossos, símbols, identitats, practiques i discursos, per perseguir o prevenir canvis en les relacions institucionalitzades de poder (Taylor i van Dyke, citat per Della Porta i Diani, 2011:215). La Xarxa disposa d’un ampli repertori¹⁰ per aconseguir els seus objectius:

Davant d’un desnonament, es busca un certificat de vulnerabilitat a Serveis Socials, s’intenta una negociació amb la propietat per aconseguir un lloguer social, es parla amb els veïns i si no s’aconsegueix parar-lo es fa una crida (“hem de ser moltes, per demostrar la nostra força”) per una concentració davant de la porta de l’habitatge per tal d’impedir l’accés de la comitiva judicial. La nit abans, alguns membres de La Xarxa és desplacen a l’habitatge en qüestió per

¹⁰ Tilly defineix el repertori de confrontació com la totalitat dels mitjans de que disposa un grup per perseguir interessos compartits(Tilly, 1995).

fer l'acompanyament. El dia del desnonament, abans de l'hora prevista, totes les activistes que poden es presenten al domicili i es situen davant la porta d'accés. Prèviament s'han distribuït els papers de dinamització (mitjançant càntics i discursos), acompanyament en la negociació amb la comitiva judicial i comunicació a xarxes socials i altres mitjans. En els desallotjaments més conflictius (a partir del tercer intent) molt abans de l'hora prevista arriben els antiavalots per evitar la concentració, en aquests casos la tensió s'eleva i els càntics poden anar acompanyats de llançament de farina o tomàquets per una banda i de bastonades, escorcolls i detencions per l'altre. A l'Annex 5 s'han recollit els càntics més sovint corejats en un desnonament.

La participació en accions que comporten riscos o costos personals dona fe de la convicció personal d'actuar contra una decisió que es considera profundament injusta i a una accentuació de la intensitat emocional de la participació. És el que podríem anomenar una estratègia testimonial.

La negativa de la Comitiva Judicial a considerar La Xarxa com a negociador acompanyant de la família en un desnonament, si hi ha Serveis Socials, ha portat a denunciar-los públicament com a còmplices de la misèria, amb ocupació del seu lloc de treball, encartellades i escraches: *No sou funcionaris, sou mercenaris!*.

En defensa de Serveis Socials, l'alcalde ha declarat a Premià Media (radio local):

La Xarxa d'Habitatge són joves descerebrats sense valors ni cultura de l'esforç que han convertit en hobby l'atac als Serveis Socials[...] la seva activitat consisteix en rebentar la feina dels Serveis Socials i a enganyar persones vulnerables...

[Navarro, 5/02/2024]

Des de l'oposició (ECP, Crida Premianenca, Ciutadans i el PP) han desaprovat les declaracions de Navarro. Consideren que allunyen l'Ajuntament de la comunitat, que no ajuden a Serveis Socials i que és una frivolitat parlar així quan es tracta de persones desnonades de casa seva. En una nota de premsa, Serveis Socials explicava que durant el 2023 s'han atès prop de 190 casos de risc de pèrdua d'habitatge, en els quals, diuen, s'ha intervingut abans, durant i després del desnonament, i afegeixen que més enllà d'aquesta casuística, el departament ha brindat atenció, també durant el 2023, a 1.300 famílies per altres qüestions. Un departament, afegeixen, que compta amb un pressupost anual de prop de 2 milions d'euros.

Després de diversos intents per poder parlar amb algun treballador de Serveis Socials i conèixer de primera mà la seva opinió, no ho he aconseguit. Aquesta negativa pot ser atribuïda a la deriva autoritària del senyor alcalde que l'ha portat a desautoritzar qualsevol

crítica de col·lectius no afins al seu pensament, com la “Plataforma No + Pisos” i La Xarxa, i a amenaçar a PremiàMedia per donar veu a aquests i altres col·lectius dissidents amb la seva gestió.

També s’han fet crides a “hem de ser moltes per demostrar la nostra força” en el cas de les manifestacions i les ocupacions de llocs públics o privats i en les rodes de premsa.

Una de les manifestacions amb més participació va ser la convocada el 29 de gener del 2022, en data oberta de desallotjament de Can Sanpere. Entre 500 i 1.000 segons les fonts (guàrdia urbana/organització), van recórrer els carrers de Premià fins arribar a l’Ajuntament, en defensa de Can Sanpere i exigint la seva expropiació.

També es va aconseguir un nombre important de participants en l’okupació de l’hotel 1898 de N&N a Barcelona (8 /04/2022), en que es van repartir octavetes i adhesius amb missatges com: “*Can Sanpere dempeus, no passareu*” ó “*La fàbrica és del poble*”. Quant els antiavalots van entrar a l’hotel, les veïnes van ser arrossegades fora, escorcollades i identificades. El fet va tenir bastant ressò als mitjans de comunicació i a les xarxes.

Difusió de missatges i accions

La comunicació interna es realitza fonamentalment per WhatsApp i permet identificar el problema i l’adversari (marc diagnòstic), proposar solucions, estratègies i tàctiques (marc pronòstic) i mobilitzar a la gent (marc motivacional) (Snow i Benford, 1988). És per aquest mitjà que es fan les convocatòries per les assemblees i pels desnonaments, i també s’incorporen imatges dels esdeveniments en temps real. Es tracta d’una lògica d’agregació que implica la confluència d’actors en quant individus. A la figura 2 es presenta com ha evolucionat la convocatòria a l’Assemblea en aquests dos anys i escaig.

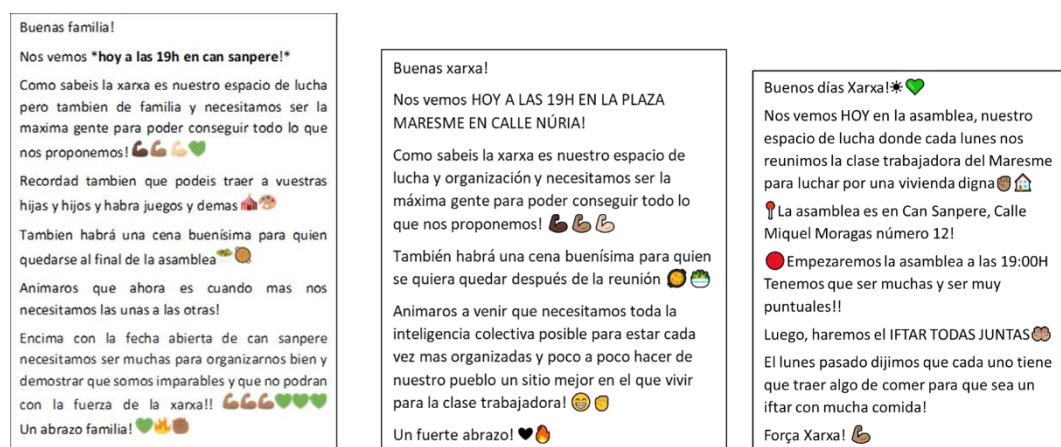

Figura 2. Evolució de les convocatòries a Assemblea

Com es pot observar, en la salutació ha desaparegut el terme família essent substituït per Xarxa, i la reivindicació “d’espai de lluita i però també de família” per aconseguir tot el que es proposen, a passat a ser “l’espai de lluita en que es reuneix la classe treballadora del Maresme” per lluitar per un habitatge digne. En les darreres convocatòries ha desaparegut l’opció de cura dels infants durant l’Assemblea per tal de que els grans hi pugin assistir. Aquests canvis formen part del procés, si en un principi es prioritzava el terme “família” per reforçar els llaços de solidaritat i horitzontalitat, ara es prioritza el terme de “classe” que lluita dins d’un sindicat d’habitatge. La crida a participar “per què ens necessitem les unes a les altres”, també ha desaparegut. El lloc de l’Assemblea ha anat variant en funció dels esdeveniments lligats a la sortida de Can Sanpere i la nova ubicació en un espai cedit i condicionat per l’Ajuntament. Normalment les convocatòries es fan per escrit (castellà i àrab) i per missatge de veu, en castellà i en la llengua franca marroquí.

També ha canviat el missatge de les pancartes en les aturades de desallotjaments que ha passat de *Prou desnonaments!* a *Volem el que és nostre, aigua, llum i sostre!*.

La Xarxa no està aïllada de la comunitat ni de la resta de moviments per l’habitatge. Inicialment la comunicació externa es feia a base de encartellades i més endavant a través d’una pàgina web construïda per *wordpress*, per incorporar-se més tard a Facebook. Actualment les comunicacions es fan per X (Twitter) i Instagram. Les xarxes socials permeten establir relacions entre grups, comunitats i organitzacions amb una participació lliure, establint una comunitat virtual, i canviant radicalment la manera com interactuem i ens comuniquem (Juris, 2012: 260). Les xarxes socials permeten la creació de ponts entre diferents moviments (afins o afectats), trobar aliats, accentuar valors, creences i identitats, i obrir-se a nous objectius. Actualment bona part de la comunicació es fa a través de vídeos que expliquen la situació dels ocupants que van a ser desnonats o les decisions preses.

Les rodes de premsa també han format part important del repertori de La Xarxa, una de les més emotives va ser quan es va fer pública la sentència, pionera a Catalunya, en que un jutge obliga a l’Ajuntament a empadronar encara que no es disposi de contracte de lloguer o no és sigui propietari.

La Xarxa com a comú

Si com diu Federici “els comuns son relacions socials, és a dir, el fer-comú, l’acte de compartir i els vincles de solidaritat que es creen en el procés” (Federici, 2020: 149), podríem definir La Xarxa com un comú. A La Xarxa es coopera, debat, negocia i s’aprèn a

portar els desacords a un consens, ja que tan sols d'aquesta manera es pot construir una comunitat en la que les persones entenguin que la interdependència és essencial. Els comuns es construeixen en base a la cooperació social, les relacions de reciprocitat, la responsabilitat, el respecte pels altres i la disposició a experiències heterogènies. Els comuns estan determinats per la presa de decisions col·lectiva, mitjançant assemblees i altres formes de democràcia directa, i amb la rotació continuada del lideratge. Per Susser, els comuns contribueixen a la transformació social amb les maneres alternatives de relacionar-se, on les formes d'horitzontalitat esdevenen reals. Les okupacions i altres formes de protesta al carrer, així com els esforços solidaris més a llarg termini, ajuden a crear visions i objectius per a la justícia social en el futur. Els podem entendre com els processos de transformació de Gramsci (Susser, 2016).

Si bé a La Xarxa no es fa servir el terme militància, aquesta forma de construir comunitat basada en la cooperació, la reciprocitat, la responsabilitat i el respecte, ens recorda el que Bergman i Montgomery anomenen militància alegre (Bergman i Montgomery, 2023).

La Xarxa també fa comú, en els actes més lúdics, més distesos que les assemblees o les manifestacions. Es en la comensalitat (dinars, vermutos, sopars) i en les celebracions compartides on la gent veu i viu que un altre món es possible.

CONCLUSIONS

La Xarxa es considera una eina de combat contra la injustícia social, per superar el capitalisme i construir una alternativa on sigui possible viure una vida vertaderament digna, en un procés emmarcador que li permet, des de la prefiguració com a mitjà estratègic, forjar formes compartides per construir un món diferent. Des de la consciència de que tant sols des de la utopia es pot dissenyar un futur millor, treballen juntes posant en pràctica principis de solidaritat, igualtat, pluralisme i horitzontalitat, per construir un contrapoder al capitalisme.

Després de l'esclat de la gran bombolla immobiliària, generada per les lògiques financeres i amb l'incentiu dels poders públics, que va portar a milers de famílies a perdre el seu habitatge, una segona bombolla s'ha generat amb els habitatges de lloguer, on els grans tenidors acaparen milers d'habitatges en un procés extractiu mai vist. Davant d'aquesta situació, la pràctica de l'okupació dels espais de grans tenidors, es presenta com un objecte privilegiat i prioritari de denúncia i lluita social, una acció política.

En el moviment en defensa de l'habitatge va haver-hi un punt d'inflexió amb el naixement de la PAH. Amb el temps i amb l'augment del nombre de llogaters amb problemes, s'han creat altres moviments com el Sindicat de Llogateres i altres sindicats arreu del país.

La Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme, que omple de vida la fàbrica okupada de Can Sanpere (Premià de Mar), amb les seves assemblees setmanals, estructures populars, jornades de formació, cura de les persones i dels espais, ha esdevingut un espai de socialització en que s'han creat vincles de solidaritat, reciprocitat, cooperació i responsabilitat, amb un objectiu comú: La transformació social. Com el seu nom indica, La Xarxa s'ha estès a altres municipis i s'ha enxarxat amb altres moviments afins.

BIBLIOGRAFIA

ABELLAN, ELÍAS (2024): Proposta socialista per al front de l'habitatge. Horitzó. Consultat: 7/05/2024.

<https://www.horitzosocialista.cat/index.php/component/content/article/proposta-socialista-per-al-front-de-lhabitatge?catid=8&Itemid=190>

AZNAR, LAURA (2022): El mapa dels pisos buits de Catalunya: on són i quins grans propietaris els controlen. Consultat: 3/02/2024. <https://www.elcritic.cat/investigacio/el-mapa-dels-pisos-buits-de-catalunya-on-son-i-quins-grans-propietaris-els-controlen-142266>

BERGMAN, CARLA, I MONTGOMERY, NICK. (2023): *Militancia alegre. Tejer resistencias, florecer en tiempos tóxicos*. Madrid: Tumba la casa ediciones/Traficantes de Sueños. 63-93

BOURDIEU, PIERRE (1999): *La miseria del mundo* (Vol. 1). Ediciones Ákal. 1

CAMINO VALLHONRAT, XAVI; CASASAYAS GARBÍ, ÒSCAR; DÍAZ GINER, PILAR (2011): *Barraquisme, la ciutat (im)possible: els barris de Can Valero, el Carmel i la Perona a la Barcelona del segle XX* [J. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Consultat: 06/04/2024. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/1415>.

CAPGRÒS MATARÓ/MARESME. DIARI DIGITAL (2022): 10 municipis del Maresme tenen el lloguer mitjà a més de 1.000 euros. Consultat: 3/02/2024.

https://www.capgross.com/negoci/actualitat-empresa/10-municipis-maresme-tenen-lloguer-mitja-mes-1000-euros_808921_102.html

COLAU, ADA.; ALEMANY, ADRIÀ. (Orgs.) (2012): *Vides hipotecades: de la bombolla immobiliària al dret a l'habitatge*. Barcelona: Angle Editorial.

- (2013): *¡Sí se puede! Crónica de una pequeña gran victoria*. Destino,

DELLA PORTA, DONATELLA I DIANI; MARIO (2011): *Los movimientos sociales*. Madrid: CIS/Editorial Complutense

DOUGLAS, MARY. (1991): The Idea of a Home: A Kind of Space. *Social Research*, 58(1), 287–307. Consultat: 6/04/ 2024. <http://www.jstor.org/stable/40970644>

EMPERADOR BADIMON, MONTSERRAT (2022): Les mobilisations pour le logement social en Espagne. *Revue Possibles*, 46(1), 58-66.

FEDERICI, SILVIA I GEORGE CAFFENTZIS (2020): Comunes contra y mas allá del capitalismo. En Federici, s. *Reencantar el mundo: el feminismo y la política de los comunes*. Traficante de Sueños, 137-154.

FITÓ, ARIADNA; ESPINACH, XAVIER; GRAS, RAMÓN I RAMOS, JULENNE (2020): La Clau pot ser un nom: Detecció d'evidències de discriminació en l'accés al mercat de lloguer d'habitatge a Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Consultat: 04/04/2024. https://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/sites/default/files/LA_CLAU_POT_SER_UN_NOM.pdf

FRANÇA, JOAO. (2017): *Habitar la trinxera. Històries del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona*. Octaedro Editorial. Barcelona.

- (2021): *La PAH: Manual de uso. Aprendizajes para la acción colectiva a partir de la lucha por el derecho a la vivienda*. Rosa Luxemburg Stiftung

FRASER, NANCY (2020): Mejor dos Karls que uno. Sobre la integración de Marx y Polanyi para construir una teoría crítica de la crisis actual. En: N. Frazer, *Los talleres ocultos del capital. Un mapa para la izquierda*. Madrid: Traficantes de sueños, 55-69.

GABARRE DE SUS, MANUEL (2019): *Tocar fondo. La mano invisible detrás de la subida de los alquileres*, Traficantes de sueños, Madrid.

- (2022a): *El shock inmobiliario en Barcelona. Características generales dentro del contexto estatal e internacional*. Observatori DESC. Consultat:12/03/2024. https://observatoridesc.org/sites/default/files/publication/files/informe_shock_inmobiliario_odesc.pdf

- (2022b): *Los fondos buitres: una industria depredadora de las ciudades y los derechos humanos*. Observatori DESC. Consultat:12/03/2024. <https://observatoridesc.org/es/fondos-buitre-industria-depredadora-ciudades-y-derechos-humanos>

GARCÍA MARTÍN, ALBERTO I BUCH SÁNCHEZ, ESTEBAN (2020): *Es lloga? racisme i xenofòbia en el mercat de lloguer*. Provivienda. Consultat:20/03/2024. https://www.provivienda.org/wp-content/uploads/Informe_casa-nos-enferma-3-catalan.pdf

GONICK, SOPHIE (2016): From occupation to recuperation: property, politics and provincialization in contemporary Madrid. *International Journal of Urban and Regional Research*, 40(4), 833-848.

GOULD, DEBORAH. B. (2004): Passionate political processes: Bringing emotions back into the study of social movements. A *Rethinking social movements: structure, meaning, and emotion*, Jeff Goodwin i James M. Jasper (Eds.), Lanham: Rowman & Littlefield. 155-175.

GRAEBER, DAVID. (2012): *En deuda. Una historia alternativa de la economía*. Grupo Planeta.

GUZMÁN, J. G. (2023): The housing/financial complex in Spain: after the 2008 global financial crisis. *International Journal of Urban and Regional Research*, 47(6), 900-916. Consultat 6/03/2024. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1468-2427.13172>

- ILL-RAGA, MARTA (2024): Questioning the 'freedom of contract': contract disobedience and the tenant struggle in Barcelona, *Legal Pluralism and Critical Social Analysis*, 1-25. Consultat: 7/04/2024. <https://doi.org/10.1080/27706869.2024.2310363>
- INSOCAT 14 (2022): Cronificació de la pobresa i creixement de la precarietat. Una mirada retrospectiva a 10 anys d'INSOCAT. Consultat: 3/03/2024 https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2022/04/INSOCAT-14_Habitatge-i-Exclusio-Residencial.pdf
- JURIS, JEFFREY, S (2012): Reflections on #Occupy Everywhere: Social media, public space, and emerging logics of aggregation . *American Ethnologist*, 9, 2, 259–279,
- LEFEBVRE, HENRI (1978): *El derecho a la ciudad*. Ediciones Península.
- MARISTANY, BERTA, BÄR, BRENDA I MONTESINOS SARA (2022): Som continent i contingut. Construcció comunitària des de Can Sanpere: autogestió, resistències i estructures populars. *A Perquè tot és de tothom. Gestió comunitària de la cultura i economia solidaria*, Eizaguirre, Santi i Rodrigo, Javier (eds.). Icària Editorial, 173-185.
- MCADAM, MCCARTHY Y ZALD (1999): *Movimientos sociales: perpesctivas comparades. Oportunidades políticas, estructures de movilización i marcos interpretatives culturales*. Ediones Istmo. Madrid.
- MAECKELBERGH, MARIANNE (2011): Doing is believing: Prefiguration as strategic practice in the alterglobalization movement. *Social Movement Studies*, 10(01), 1-20.
- MARTÍNEZ, MIGUEL (2004): Del urbanismo a la autogestión: una historia posible del movimiento de okupación en España. En: *Dónde están las llaves? El movimiento okupa: prácticas y contextos sociales*, Los Libros de la Catarata. 61-88.
- MERINO, ANDREU (2021): *La ciutat sense veïns. Víctimes i botxins a la Barcelona de l'especulació immobiliària*. Saldonar. Barcelona.
- MONTORIOL, JUDIT (2023): Llogar un habitatge a Espanya: sobre l'increment del preu del lloguer i la necessitat d'augmentar l'oferta de lloguer assequible. Consultat:20/03/2024. <https://www.caixabankresearch.com/ca/analisi-sectorial/immobiliari/llogar-habitatge-espanya-sobre-lincrement-del-preu-del-lloguer-i?212>
- NAREDO, JOSÉ MANUEL (2019): Diagnóstico del panorama inmobiliario actual. ¿Rebrota una burbuja Inmobiliaria comparable a la anterior?. *Papeles de relaciones ecosociales y cambio global* Nº 148 2019/20, 135-145. Consultat: 18/03/2024. https://www.fuhem.es/papeles_articulo/diagnostico-del-panorama-inmobiliario-actual-rebrota-una-burbuja-inmobiliaria-comparable-a-la-anterior/
- SNOW, DAVID. A. I BENFORD, ROBERT D. (1988): «Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization», *International Social Movement Research*, 1(1).
- SUSSER, IDA. (2016): Considering the urban commons: Anthropological approaches to social movements. *Dialectical Anthropology*, 40(3), 183-198.
- TARROW, SIDNEY (1997): *El poder en movimiento. Movimientos sociales, acción colectiva y política*. Madrid: Alianza.
- TILLY, CHARLES (1995): Popular Contention in Great Britain (1758-1834). Consultat: 20/03/2024. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/Popular-contention-in-Great-Britain-1758-1834-by-Charles-Tilly.pdf>

URIBE, JOAN (2016): Derecho a habitar, derecho a vivienda (social). *Barcelona Societat. Revista de investigación y análisis social*, 20, 1-17.

Agraïments

El meu agraïment al professorat d'Antropologia Social i Cultural de la UB, que m'han donat les eines per mirar el món d'una altra manera i en especial a la meva tutora, Diana Mata, ja que sense el seu estímul mai hauria entrat a Can Sanpere n'hi hauria conegut La Xarxa. A les persones de La Xarxa, que em van acollir com una més, facilitant i entenent el meu treball. A la família i amics, que malgrat no entendre que feia entre els okupes han demostrar interès pel treball i principalment a en Robert, a qui he robat temps de convivència per culpa de l'Antropologia.

ANNEXOS

Annex 1. LA XARXA: LA TEVA EINA DE COMBAT - Força, família, comunitat! (Document cedit per La Xarxa).

Manual d'ús

Què és la Xarxa?

Quan t'apugin el lloguer, quan no et volen renovar el contracte, quan et desnonen, quan estàs en el carrer o no puguis accedir a un habitatge digne, has de tenir molt clar que ni es culpa teva ni es una tragèdia inexplicable. No estàs sola; hi ha moltíssimes persones como tu, en la mateixa situació. I en l'origen de tots els nostres problemes es el mateix; el nostre enemic, encara que tingui moltes cares, és el mateix: aquells que fan de l'habitatge una mercaderia, aquells que s'omplin les butxaques de diners a costa de mercadejar amb les nostres llars, amb els nostres pobles, amb les nostres vides.

Per això, **si els nostres problemes són comuns, la lluita ha de ser col·lectiva**. Per tota aquesta gent, com tu, com jo, que patim la violència d'un sistema que ha convertit les nostres cases en un negoci, **la Xarxa és el nostre sindicat d'habitatge**. La Xarxa és el lloc on ens trobem i ens organitzem per lluitar pels nostres interessos. La Xarxa no és ni Càritas ni Serveis Socials, no és una ONG a la que demanar ajuda i després marxar. **La Xarxa és la teva eina de combat**. Si el nostre enemic té de la seva part lleis, jutges i policies, nosaltres ens tenim a nosaltres mateixes, tenim la força immensa de la gent. Per això, mai has de deixar enrere als teus companys. Perquè el teu problema, el teu enemic, no és només teu; és de tots. I només si lluitem tots a la vegada aconseguirem acabar amb ell. **Només juntes vencerem**.

Què fem?

El principi fonamental del nostre sindicat és l'autodefensa, la unió i l'organització de les veïnes que ens ajudem les unes a les altres. Quan algú dels nostres té un problema (pujada de lloguer, hipoteca, no renovació de contracte, amenaça de desnonament, problemes amb la llum o l'aigua, etc.), tenim tres vies principals per defensar-lo:

- L'assessorament col·lectiu. En les nostres assemblees sempre hi haurà algú que hagi passat per la mateixa situació en la que tu et trobes. L'assessorament col·lectiu consisteix en aconsellar-nos mútuament, compartint el coneixement acumulat gràcies a aquesta experiència. Participa activament en l'assemblea: la teva veu i els teus consells poden salvar a les teves companyes!
- La mobilització i la negociació col·lectives. Abans estaves tu sola, y per això eres més dèbil. Ara tens a tota la gent de la Xarxa del teu costat. Som moltes i, el dia que faci falta, ens plantarem totes davant de la teva porta i pararem el teu desnonament. Ocuparem finques, bancs, ajuntaments i oficines de serveis socials, i no marxarem fins que s'asseguin a negociar. Tot això, el nostre enemic comú ho sap, i per això ens té pot. Perquè només la mobilització col·lectiva obligarà a petits o grans propietaris a negociar al teu favor.
- L'ocupació. En un país on molta gent como tu es queda a diari al carrer, on al mateix temps bancs i grans propietaris acumulen una quantitat immensa de pisos buits, creiem que és perfectament legítim ocupar els habitatges buits en mans de bancs, grans empreses i fons voltors. Perquè sovint és l'única sortida als nostres problemes. Perquè

així posem sobre la taula la injustícia d'aquesta situació. Perquè així ataquem i denunciem als responsables del nostre patiment.

Com funcionem?

- **Les assemblees.** Cada dilluns a les 19:00h ens reunim tots els membres de la Xarxa. En l'assemblea pots exposar la teva situació relacionada amb l'habitatge, i a través de l'assessorament col·lectiu, t'aconsellem respecte com hauries d'actuar. A més, en l'assemblea prenem decisions importants, planifiquem accions, debatem i tracem la nostra estratègia.
- **Les comissions.** Més enllà de les assemblees dels dilluns, les comissions són grups de gent que es reuneixen al llarg de la setmana per realitzar tasques d'un àmbit concret: Comunicació, Espais Buits i Economia.
- **Les accions.** Sempre que sigui necessari, la gent de la Xarxa ens posem la nostra samarreta verd i sortim al carrer per defensar les nostres companyes. Ja sigui parant desnonaments, ocupant finques i bancs, recuperant habitatges, o senzillament manifestant-nos pels carrers del nostre poble, fem el que sigui per protegir els interessos de la nostra gent.

Línies vermelles

Qualsevol persona pot formar part de la Xarxa, no importa la seva procedència, el seu gènere o la seva orientació sexual. Tanmateix, hi ha algunes pràctiques que no permetrem al nostre sindicat:

- Actituds o comentaris racistes o masclistes.
- Qualsevol persona que es dediqui a fer negoci amb l'habitatge, ja sigui ocupant a canvi de diners, llogant o venent habitatges, subllogant habitacions, etc. L'habitatge no pot ser una mercaderia. No tolerarem que ningú s'aprofiti de les nostres companyes més vulnerables.
- Qualsevol persona que visqui en un espai alliberat per la Xarxa y no respecti el CODI DE LA PROPIETAT COL·LECTIVA.

Qui no compleixi aquests punts no serà benvingut en cap dels espais de la Xarxa.

Per què?

Sabem que cada desnonament, cada pujada de lloguer, cada tall de llum o d'aigua no són errors puntuals, sinó la conseqüència necessària d'un sistema econòmic dissenyat per enriquir a uns pocs y empobrir a la resta. Per aquesta raó, tenim clar que **l'única forma de resoldre els nostres problemes individuals és anant més enllà, atacant l'arrel comú de tots els nostres mals**. Amb cada desnonament parat, amb tot l'espai alliberat, amb cada assemblea, **avancem de forma lenta però ferma cap a un futur on l'habitatge no sigui una mercaderia**. Entre la urgència de sobreviure i la valent determinació de passar a l'ofensiva, aquests són els nostres objectius:

- **STOP DESNONAMENTS.** Que cap família es quedi al carrer, sense un habitatge digne, sense llum o sense aigua.

- **PUNXEM LA BOMBOLLA DEL LLOGAR.** Exigim una regulació que protegeixi les inquilines: preus del lloguer por sota del 30% de la renda familiar y contractes prorrogables de forma forçosa. Ni SOCIMIs ni pisos turístics.
- **EXPROPIEM L'HABITATGE EN MANS DE BANCS, FONS VOLTORS I GRANS PROPIETARIS.** S'ha de recuperar per la força el que és nostre. Que s'ampliï el parc d'habitatge públic i es destini íntegrament a lloguer; que es municipalitzi el sòl urbà.
- **CONSTRUÏM MOVIMENT POPULAR Y REVOLUCIONARI.** Al voltant de la Xarxa comencen a sorgir nous projectes, estructures populars autogestionades com L'Escoleta, L'Escola d'Idiomes o el Grup de Dones. Així, nosaltres mateixes donem resposta a aquestes necessitats que un Estat del Benestar en descomposició ja no aconsegueix cobrir. Així, cada dia som més i som més fortes. Poc a poc, al voltant de la Xarxa, al voltant de cada sindicat d'habitatge, creix una ventada imparable, un moviment massiu de gent valenta, organitzada i decidida a portar la lluita fins al final, decidida a superar el capitalisme i construir una alternativa on sigui possible viure una vida vertaderament digna

Annex 2 El mercat d'habitatge i funcionament dels grans tenidors (elaboració pròpia en base als treballs de Guzmán¹¹ i de Gabarre¹²)

Les tensions i oportunitats de negoci relacionades amb l'habitatge s'han mantingut pràcticament constants des del segle XIX, en un procés paral·lel al despoblament rural i l'expansió de les urbs com a nodes de producció i consum. Les diferents onades migratòries (Fig. 1) van portat als nouvinguts, a viure en infrahabitatges (pensions, rellogats o en habitatges d'autoconstrucció¹³). La globalització ha portat a noves migracions i a noves formes d'infrahabitatge (campaments, okupació de naus industrials, etc.). A la Fig. 1 es presenta l'evolució de la població a Catalunya entre 1860 i 2024.

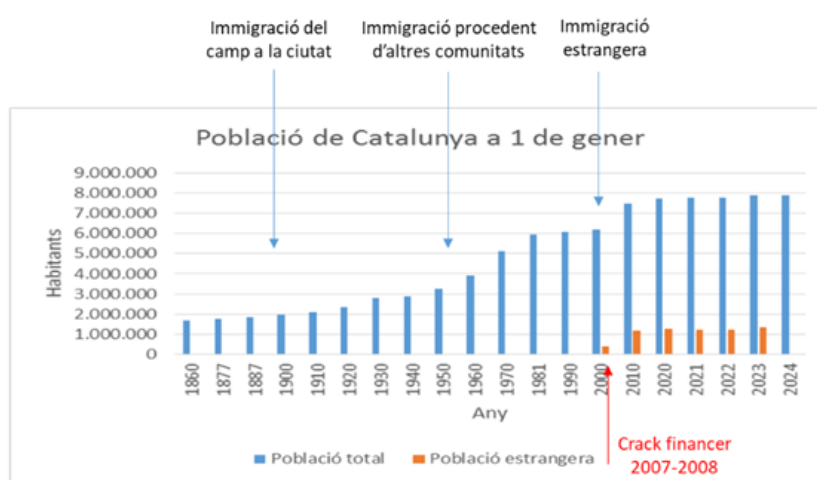

Figura 1. Variació de la població a Catalunya 1860-2024. Elaboració pròpia segons IDESCAT.

¹¹ GUZMÁN, J. G. (2023): The housing/financial complex in Spain: after the 2008 global financial crisis. *International Journal of Urban and Regional Research*, 47(6), 900-916. Consultat: 6/03/2024. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1468-2427.13172>

¹² GABARRE DE SUS, MANUEL (2019): *Tocar fondo. La mano invisible detrás de la subida de los alquileres*, Traficantes de sueños, Madrid.

- (2022a): *El shock inmobiliario en Barcelona. Características generales dentro del contexto estatal e internacional*. Observatori DESC. Consultat: 12/03/2024. https://observatoridesc.org/sites/default/files/publication/files/informe_shock_inmobiliario_o_desc.pdf

- (2022b): *Los fondos buitres: una industria depredadora de las ciudades y los derechos humanos*. Observatori DESC. Consultat: 12/03/2024. <https://observatoridesc.org/es/fondos-buitre-industria-depredadora-ciudades-y-derechos-humanos>

¹³ TATJER, MERCÈ I LARREA, CRISTINA (Ed.) (2009): El barraquisme a la ciutat de Barcelona. Can Valero, la Perona i el Carmel. *Revista d'etnologia de Catalunya*, 33, 170-180. Consultat: 15/03/2024. https://www.academia.edu/3390748/El_barraquisme_a_la_ciutat_de_Barcelona_Can_Valero_la_Perona_i_el_Carmel?hb-sb-sw=33881187

Als anys 60, Espanya va optar per crear un gran parc d'habitatge en base a la consigna: “No queremos una España de proletarios sino de propietarios”¹⁴. Es van decretar lleis¹⁵ i es va mentalitzar a la població que l'habitatge en propietat era una inversió segura, una forma de patrimoni a transmetre i una forma de prestigi social¹⁶. Des del Govern, la propietat es veia com un mecanisme de control social¹⁷. Aquesta consigna va calar fons i va arribar molt més enllà del període franquista¹⁸. Espanya es convertí en un dels països amb un percentatge més elevat de propietaris.

Amb l'hegemonia del neoliberalisme dels anys 80, l'habitatge va quedar lligat a la banca i al sector financer, convertint-se en una mercaderia. El Decret-Boyer (1985) va suprimir la pròrroga legal o forçosa dels contractes d'arrendament, afavorint clarament els interessos dels propietaris en alliberar els seus immobles del contracte indefinit i poder posar-los de nou a lloguer en les condicions i renda de mercat. Així es va anar configurant el model immobiliari que prioritza l'habitatge, no com a bé d'ús sinó com a bé de canvi. Un model que, en lloc d'atendre a les necessitats d'habitatge es mou per l'especulació i la corrupció, fins que arriba al col·lapse (Naredo, 2011)¹⁹. L'esclat, el 2007-2008, de la bombolla immobiliària a EEUU va arrossegar les altres economies. Aquesta crisi va tenir dramàtiques conseqüències a Espanya, i una de les més rellevants va ser la pèrdua de l'habitatge de centenars de milers de persones al no poder fer front a les quotes hipotecàries. Els habitatges eren subhastats mentre que la família desnonada es quedava amb el deute restant, sovint més alt que el preu

¹⁴ ARRESE, JOSÉ LUÍS (1959): Discurso en el homenaje que le tributaron los agentes de la propiedad inmobiliaria. *Diario ABC* (2 de mayo de 1959, 41.42). Archivo Linz de la Transición Española. Biblioteca Fundación Juan March. Consultat: 3/02/2024. <https://www.march.es/es/coleccion/archivo-linz-transicion-espanola/ficha/no-queremos-espana-proletarios-sin55o-propietarios--linz%3AR-73814>

¹⁵ Ley de Protección de la Vivienda (1939), Ley sobre Arrendamientos Urbanos (1946), Ley de Propiedad Horizontal (1960)

¹⁶ SABATÉ, IRENE (2019): Reciprocity and solidarity in the face of the Spanish home repossessions crisis. *Anthropological Perspectives of Solidarity and Reciprocity*, 83-93.

¹⁷ BELLVER SOROA, JOSÉ (2020): Entrevista a José Manuel Naredo sobre el panorama inmobiliario y habitacional en España. *Papeles de relaciones ecosociales y cambio global* Nº 148 2019/20, 135-145. Consultat: 5/02/2024. https://www.fuhem.es/papeles_articulo/entrevista-a-jose-manuel-naredo-sobre-el-panorama-inmobiliario-y-habitacional-en-espana-2/

¹⁸ La iniciativa privada, aollint-se a la protecció oficial de l'Estat, va edificar barris sencers amb construccions de baix cost (Camino et al, 2011). Entre 1959 i 1965, el 70% dels habitatges construïts a Espanya eren habitatges de protecció oficial, baixant a un 30-40% en el període 1967-1981 i convertint-se amb el temps en pràcticament en residual (Emperador, 2022). Si el 1960 un 43% de la població vivia de lloguer, va baixar al 20,8 % el 1981 i al 11,4% el 1991 (França, 2017: 20).

¹⁹ NAREDO, JOSÉ MANUEL (2011): *El modelo inmobiliario español y su culminación en el caso valenciano*. Icaria.

de l'habitatge. Les entitats bancàries agrupaven les hipoteques ja fossin solvents o insolvents i les venien com un producte únic als mercats financers. D'aquesta manera els mercats financers feien créixer la bombolla immobiliària, ja que els bancs, immediatament obtenien liquiditat per concedir més hipoteques.

Al ensorrar-se el sistema d'habitatge, va arrossegar a les promotores immobiliàries, als bancs i a les caixes. Mitjançant una intervenció pública mai vista, els governs van poder salvar tot el sistema financer del col·lapse creant el FROP (Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria) injectant una quantitat massiva de liquiditat al sector bancari. En pocs anys, CaixaBank, Santander, Sabadell i BBVA, van anar fagocitant desenes de bancs i caixes d'estalvi i acumulant un enorme patrimoni immobiliari. L'any 2012, el FROP va sol·licitar ajuda financera a la Unió Europea, a canvi es va veure obligat a constituir la SAREB (Sociedad de Gestión de Activos Procedentes de la Reestructuración Bancaria) participada amb un 55% de capital privat (Santander, CaixaBank i Banc de Sabadell), i la resta amb diners procedents del FROP. El 2013 l'Estat va facilitar a l'arribada de fons d'inversió oportunistes, per impulsar el mercat de lloguer amb grans avantatges fiscals.

A canvi de l'ajuda financera europea, un préstec de 100.000M d'euros, aconseguida a través d'un "Memoràndum d'Entesa sobre Política Financera", Espanya es va comprometre a crear una empresa de gestió d'actius immobiliaris i va constituir la SAREB (Sociedad de Gestión de Activos Procedentes de la Reestructuración Bancaria) participada amb un 55% de capital privat (Santander, CaixaBank i Banc de Sabadell), i la resta amb diners procedents del FROP. Aquesta mesura provocava indirectament que les entitats financeres haguessin de vendre els habitatges i el 2013 l'Estat va facilitar a l'arribada de fons d'inversió oportunistes mitjançant la possibilitat de creació de Societats Anònimes Cotitzades d'Inversió en el Mercat Immobiliari (SOCIMI) per impulsar el mercat de lloguer amb grans avantatges fiscals. L'Observatori DESCA²⁰ en col·laboració amb l'Observatori CODE²¹, van presentar dos informes que analitzen en profunditat l'estructura i el funcionament dels fons voltor a Barcelona.

²⁰ L'Observatori DESCA és un centre per la defensa dels Drets Econòmics, Socials, Culturals i Ambientals.

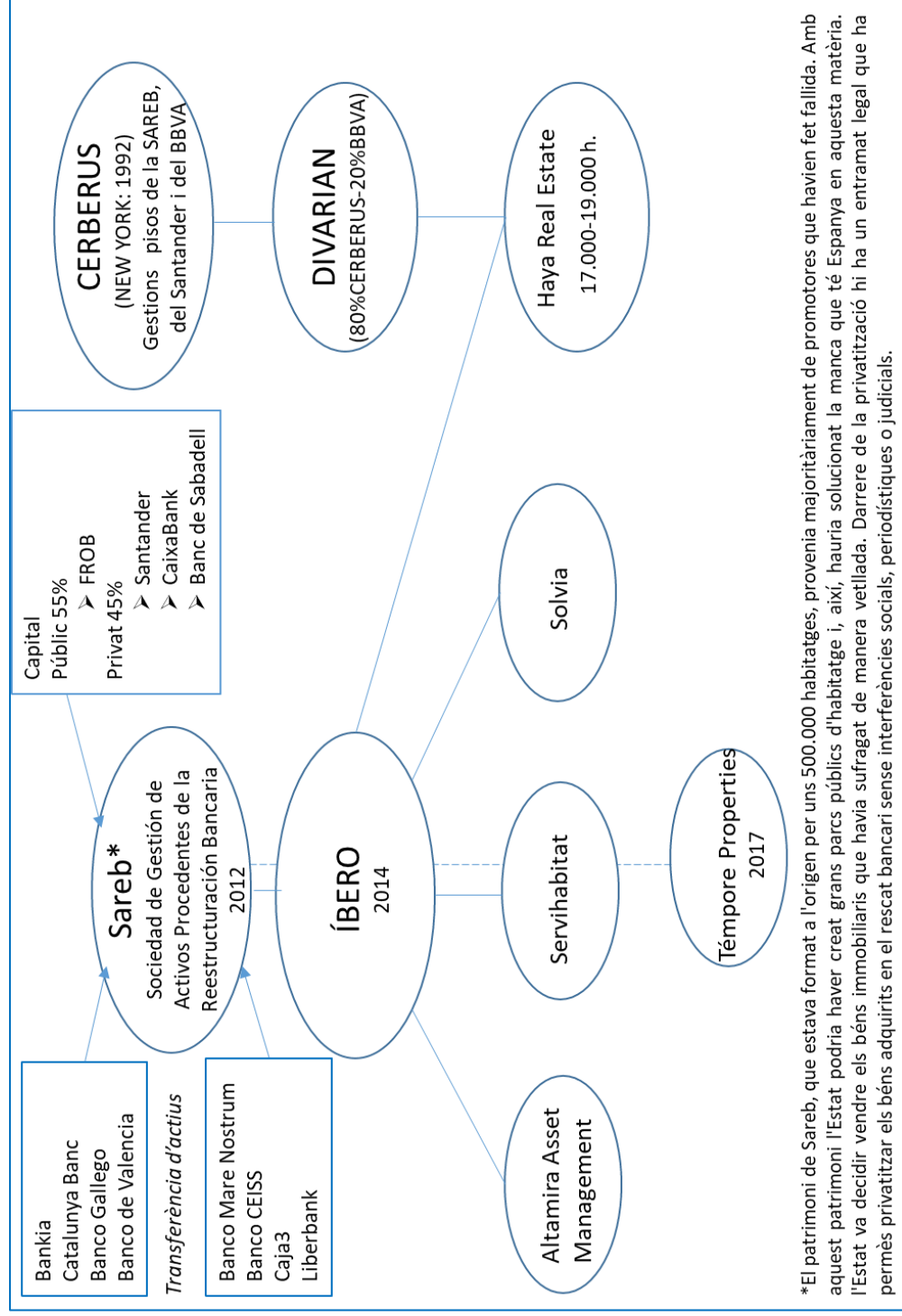
²¹ L'Observatori CODE és un col·lectiu format per activistes de la societat civil, nascut per detectar, denunciar i visibilitzar, com s'està duent a terme l'espoliació de lo públic, qui en formen part i quin paper hi representa cadascú a les xarxes de poder que determinen la política espanyola.

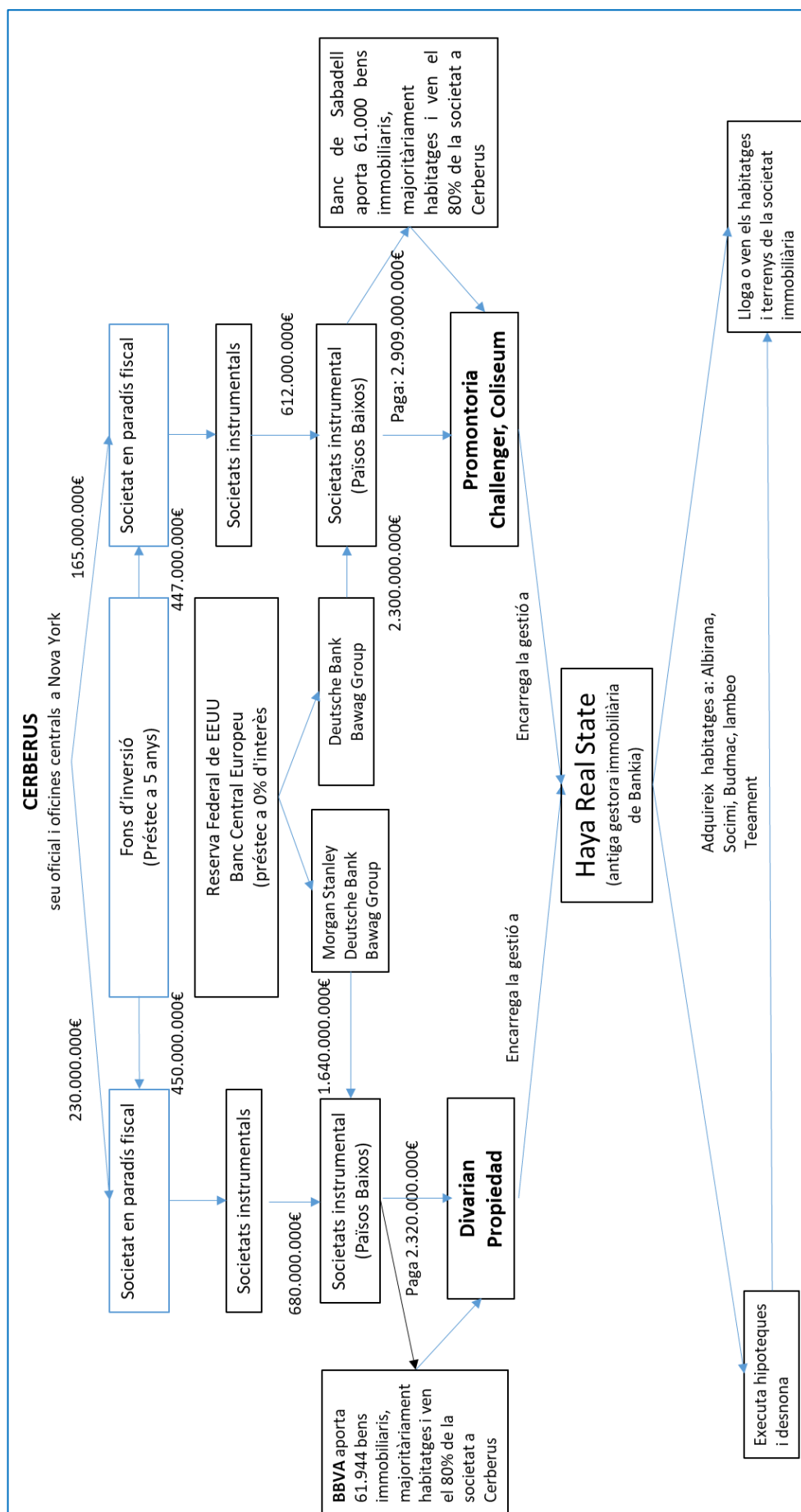
Segons dades de l'Institut Nacional Estadística (INE)²² sobre censos de població i habitatge, a Catalunya hi ha 3.915,127 habitatges, dels quals 847.689 es poden considerar disponibles (21,7%). Gairebé la meitat (418.612) es troben sense ús, en un ús molt baix o en ús esporàdic²³. D'aquests habitatges que es poden considerar buits 34.856, (0,9%) són propietat de grans tenidors. En quan al parc de lloguer, segons dades facilitades per l'Institut Català de Sòl (Incasòl) i treballades per la Fundació CIVIO, el parc de lloguer a Catalunya es situa en 728.142 pisos dels quals uns 69.910 pertanyen a 321 empreses que són propietàries directes de més de 50 pisos cadascuna (Vila: 2023)²⁴. Sovint els grans tenidors, obligats per llei a oferir habitatge social, no la compleixen i prefereixen mantenir els habitatges buits, en espera d'una bona ocasió de negoci, a posar-lo al mercat a un preu accessible, malgrat que això els pugui comportar sancions.

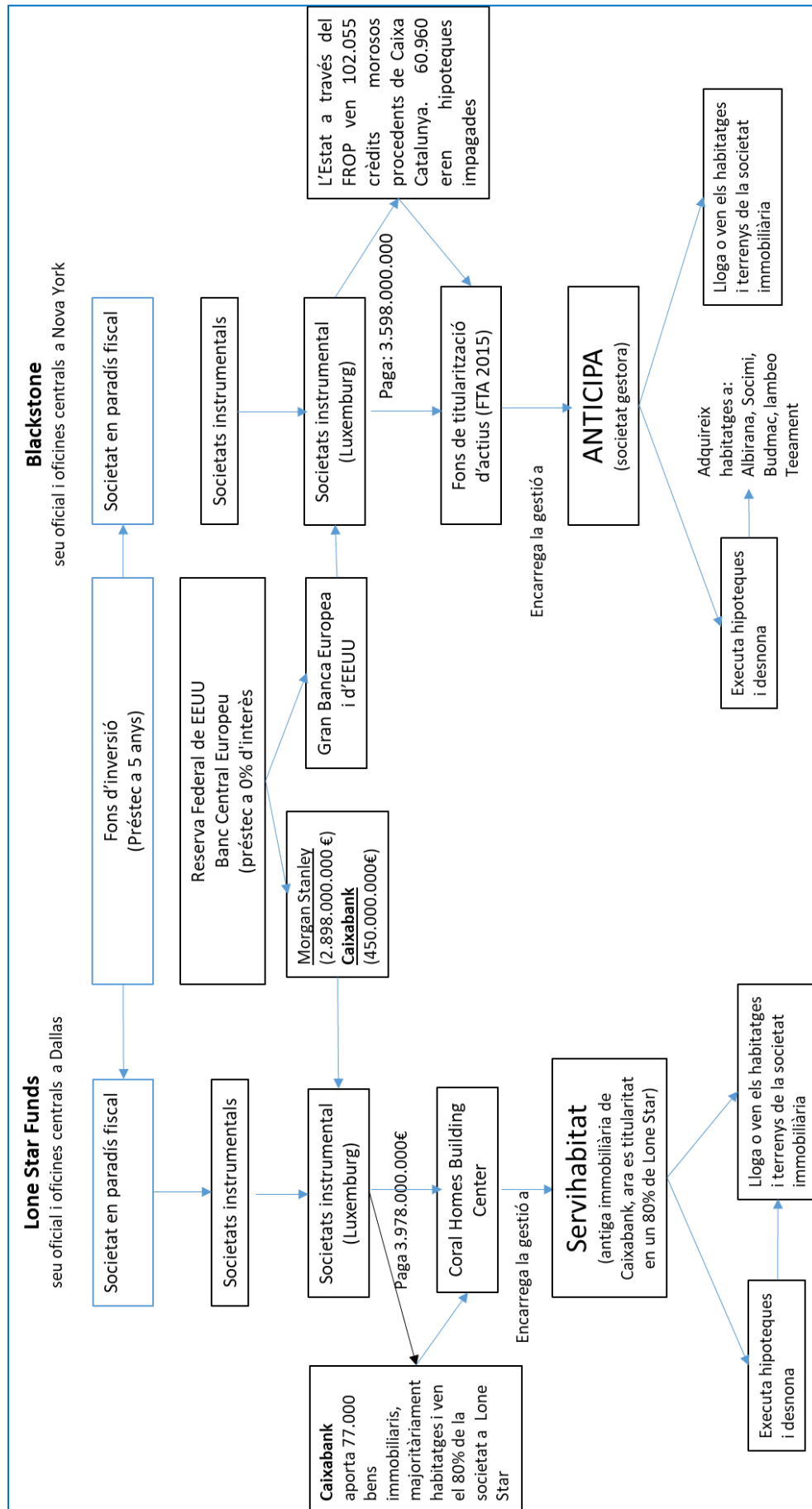
²² L'institut considera buit un habitatge si no disposa d'un contracte de subministrament elèctric o el seu consum total registrat en l'any anterior ha estat menor al que tindria un habitatge mitjà d'aquell mateix municipi si s'ocupés durant 15 dies en un any.

²³ RIGOL BAULENAS, ALBERT (2023): Un de cada deu habitatges a Catalunya està buit. Diari Ara. Economia. Consultat: 30/06/2023. https://www.ara.cat/economia/deu-habitatges-catalunya-buit_1_4743658.html

²⁴ VILA, NATÀLIA (2023): Aquests són els 10 megapropietaris que tenen més pisos de lloguer a Catalunya. Consultat: 26/06/2023. https://www.ara.cat/societat/habitatge/aquests-son-10-megapropietaris-tenen-mes-pisos-lloguer-catalunya_1_4736129.html

Annex 3 Moviment per l'habitatge i marc legislatiu (Elaboració pròpia amb dades recollides de França (2017), Merino (2021), Informe INSOCAT (2022), Ill-Raga (2024)).

Període	Moviment per l'habitatge	Marc legislatiu
80's	Inici del Moviment okupa El Col·lectiu Squat de Barcelona okupa un edifici del carrer Torrent de l'Olla. Son desallotjat en poques hores. Gran ressò mediàtic.(1984) S'ocupa l' Ateneu Alternatiu i Llibertari de Sants, Cros 10 (1987) Neix al Raval El Lokal , espai de trobada de llibertaris (1987)	Real Decreto-ley 2/1985 , de 30 de abril, sobre Medidas de Política Económica.(Decreto Boyer): Fi dels contractes de lloguer indefinit
90's	El Moviment okupa va creixent i es va coordinant Okupació d'immobles per habitatge o per crear Centres Socials Okupats Autogestionats (CSOA) - Okupació de la fàbrica Hamsa a Sants (1996-2004) - Okupació del Cinema Princesa a Via Laietana (1996) - Okupació d'un edifici de TMB per formar "Can Vies" (1997) incorporant més tard l'Assemblea del Barri de Sants - Etc., etc. Creació de L'Observatori DESC (Drets Econòmics, Socials i Culturals) (1998)	Ley de Arrendamientos Urbanos (1994) : estableix el règim jurídic aplicable als arrendaments de finques urbanes que es destinin a habitatge o a usos diferents del d'habitatge Reforma del Codi Penal (1995) incorpora el delictes d'usurpació Ley Sobre régimen del suelo y valoraciones (1998) : regula el dret a edificar i el valor del sol, adobant el terreny per l'especulació i la corrupció.
2000-2009		
2001	L'Ateneu Candela (Terrassa) impulsa l'Oficina de Drets Socials (ODS) per assessorar sobre temes d'estrangeria, a persones amb problemes laborals i amb problemes sobre el dret a l'habitatge.	
2003	Miles de viviendas comença a ocupar habitatges (2003-2007) Plataforma per una vivienda digna (2003)	
2006	V de Vivienda , moviment a favor del dret a l'habitatge (2006). El grup va arribar a tenir el suport de Miloon Kothari, responsable de l'ONU de l'àrea per a l'habitatge digne, que el novembre del 2006 va dir que Espanya tenia un problema real amb l'habitatge. També denunciaven el Pacte Nacional per a l'Habitatge que va signar el govern de José Luis Rodríguez	

	Zapatero, acusant-la de mesura fortament electoralista.(Colau i Alemany, 2013) Espai Social de Magdalenes a Ciutat Vella (2006-2010) Inauguració de la Universitat Lliure La Rimaia al barri de Sant Antoni. Amb el temps ha recorregut diverses seus degut a desallotjaments.	
2007- 2008	Esclat de la bombolla immobiliària a Estats Units de conseqüències mundials	Llei catalana 18/2007 de 28 de setembre, pel dret a l'habitatge
2009	Primera assemblea de la PAH a la Casa de Solidaritat del Raval	Llei 11/2009 sobre regulació de les Societats Anònimes Cotitzades d'Inversió en el Mercat Immobiliari (SOCIMI) per impulsar el mercat de lloguer amb grans avantatges fiscals (exempció de pagar l'impost de societats i bonificació del 95% en la transmissió patrimonial i també reformes en la llei d'Arrendaments Urbans).
2010-2019		
2010	Associació 500x20 a Nou Barris: (500 pisos al 20% de la teva renda)	
2011	Moviment 15M o dels indignats. Amb l'ocupació pacífica de places i carrers emblemàtics de les principals ciutats de l'Estat espanyol, el 15-M va mostrar el desencís de les generacions emergents davant de la crisi econòmica que es vivia. Un clam de protesta que va sacsejar el debat públic i també l'agenda política. Sorgeix una nova generació d'activistes socials en àmbits com el feminisme, el dret a l'habitatge, la lluita contra la violència policial o els drets les persones migrants	
2012		Creació de la SAREB , entitat privada participada amb un 45% de capital públic, provinent del FROB
2013		Arribada dels fons "voltor" que adquireixen actius amb grans descomptes
2013	Primera okupació de Can Sanpere Okupació de Can Fugaroles (Mataró)	
2014	Iniciativa legislativa popular liderada per (PAH).	

2015	Nova bombolla immobiliària: Augment del preu del lloguer molt per sobre de l'increment de les rendes pel treball. PAH: Dació en pagament retroactiu Impuls de Guanyem Barcelona → Salt a la política → desencís per la situació	Llei 24/2015 Generalitat de Catalunya: de mesures urgents per a afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica. Fruit d'una ILP de la PAH. (Llei Antidesnonaments) <u>Suspensa pel Tribunal Constitucional</u>
2016	Escissió a la PAH per discrepàncies en la manera d'abordar la lluita: <i>VIURE NO ES DELICTE</i>. Expulsió de la comissió d'Obra Social de PAH de BCN, per voler ocupar pisos de grans tenidors • Ocupació del bloc JAHNELA (Travessera de Gràcia 156) • Ocupacions per part de la PAH a Sabadell, Bages... Neixen, sota diferents noms els "sindicats de barri"	
2017	Creació del Sindicat de Llogaters: Construir un subjecte llogater per tenir poder de negociació col·lectiva davant la patronal immobiliària i l'Estat	
2018	Segona ocupació de Can Sanpere → Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme: <i>Les cases per qui hi viu i les defensa, no per qui especula i desallotja!</i> Estudi de l'Obra Social de la PAH sobre ocupacions. Sindicat d'Habitatge del Raval	El Tribunal Constitucional aixeca la prohibició de la Llei Catalana 24/2015. Ley 5/2018, de 11 de junio, de modificación de la Ley 1/2000, de 7 de enero, en relación a la ocupación ilegal de viviendas. Llei de desnonament exprés (48hores)
2019	1er Congrés de l'Habitatge (>20 col·lectius, 600 militants) Paral·lelisme amb el Moviment Obrer de principis del XX (Congrés de Sants, 1918). EMBAT planteja la necessitat de definir objectius comuns, disposar d'eines organitzatives i comunicatives conjuntes i teixir tàctiques. Acords: • Crear un grup d'advocats de referència • Campanya de guerra a Cerberus • Impulsar Estructures Populars (Bages, Sants, Raval...) Okupació de La Gaietana (Alella)	Real Decreto-ley 7/2019, d'1 de març, de mesures urgents en matèria d'habitatge i lloguer. Decret Llei 17/2019 de la Generalitat: Els grans tenidors han d'oferir un lloguer social a persones que ocupin il·legalment immobles abans de desnonar-los sempre que: hi haguessin ocupat 6 mesos abans del Decret, no hagin rebutjat cap opció de reallotjament per part de l'Administració o tinguin un informe de risc d'exclusió residència, arrelament, convivència amb l'entorn veïnal
2020-2023		

2020	COVID: Més precarietat i més pisos buits Okupació de l'Antiga Massana propietat de l'Ajuntament	Real Decreto-ley 11/2020, de 31 de marzo, por el que se adoptan medidas urgentes complementarias en el ámbito social y económico para hacer frente al Covid-19. Decret Llei 37/2020, de 3 de novembre, de reforç de la protecció del dret a l'habitatge davant els efectes de la pandèmia de la Covid-19. Real Decreto-ley 37/2020, de 22 de diciembre, de medidas urgentes para hacer frente a las situaciones de vulnerabilidad social y económica en el ámbito de la vivienda y en materia de transportes Decret Llei 50/2020, de 9 de desembre, de mesures urgents per estimular la promoció d'habitatge amb protecció oficial i de noves modalitats d'allotjament en règim de lloguer
2021	Okupació del Bloc Brasil a Masnou per part de La Xarxa Neix el Sindicat d'Habitatge de Mataró	El Decret 17/19, de la Generalitat que complementa la Llei 24/2015 de lloguer social, és <u>declarat inconstitucional</u> pel Tribunal Constitucional. Entre altres aspectes, els grans propietaris no tenen l'obligació d'oferir nous contractes de lloguer social als llogaters quan venci el contracte de lloguer.
2022	Okupació de l'antiga escola Menéndez y Pelayo de Mataró per crear La Teixidora Can Sanpere en data oberta de desallotjament (16/01- 04/03)-(25/03-27/05))	Llei 1/2022, del 3 de març, de modificació de la Llei 18/2007, la Llei 24/2015 i la Llei 4/2016 per a afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge. Els grans propietaris estan obligats oferir un lloguer social a llogaters vulnerables. Declarada inconstitucional
2023	Desallotjament de La Gaïetana Can Sanpere de Premià de Mar acaba bé: expropiació i rehabilitació pactades (14 d'abril)	Ley 12/2023, de 24 de mayo, por el derecho a la vivienda. que inclou un sistema de control del lloguer, similar al de la Llei 11/2020, que prohibeix els augments de lloguers (a excepció del cas de reformes estructurals)

Annex 4 Situació habitacional dels 18 municipis del Baix Maresme (Elaboració pròpia a partir de les dades del Idescat i de Tribuna Maresme²⁵. Barcelona i Sabadell s'incorporen amb finalitats comparatives)

Municipi	Habitants (2023)	Superfície (km²)	Densitat (h/km²)	Preu mitjà de lloguer (euros)	Habitatges	Habitatges buits	Habitatge Buit (%)
Alella	10.139	9,6	1.056,15	1.242,35	3.958	238	6,01
Argentona	12.846	25,4	505,75	834,08	5.223	264	5,05
Barcelona	1.660.122	101,3	16.388,17	1077	808.751	75.476	9,33
Cabrera de Mar	4.945	9	549,44	1.143,04	2.276	265	11,64
Cabrils	7.799	7	1.114,14	1.451,18	3.470	640	18,44
Caldes d'Estrac	3.223	0,9	3.581,11	881,70	1.879	195	10,38
Dosrius	5.910	40,7	145,21	960,77	2.722	305	11,20
El Masnou	24.182	3,4	7.112,06	997,95	10.410	527	5,06
Mataró	129.870	22,5	5.772,00	737,57	52.996	1.899	3,58
Montgat	12.462	2,9	4.297,24	1.007,86	5.276	368	6,97
Òrrius	799	5,7	140,18	735,71	-	-	
Premià de Dalt	10.532	6,6	1.595,76	1.186,86	4.240	283	6,67
Premià de Mar	28.7667	2,1	13.698,57	824,14	12.313	537	4,36
Sabadell	218.300	37,8	5.775,13	753,08	92.772	5.644	6,08
Sant Andreu de Llavaneres	11.831	11,8	1.002,63	1.116,19	5.561	528	9,49
Sant Vicenç de Montalt	6.701	8,1	827,28	1.725,17	3.612	432	11,96
Teià	6.696	6,6	1.014,55	995,21	2.693	189	7,02
Tiana	9.198	7,95	1.156,98	1.182,50	3.436	151	4,39
Vilassar de Dalt	9.230	8,9	1.037,08	924,48	4.058	363	8,95
Vilassar de Mar	21.055	4	5.263,75	1.046,41	10.186	960	9,42

²⁵ TRIBUNA MARESME (2024): El preu del lloguer s'enfila als 800 € al Maresme. Consultat: 15/02/2024.
<https://www.tribunamaresme.com/el-maresme-supera-els-800-e-del-preu-mitja-del-lloguer/>

Annex 5. Càntics preparats per aturar desnonaments a porta

GENERALS:

- Vecina despierta, deshaucian en tu puerta!
- Que passa, que passa? Que ens fan fora de casa!
- De norte a sur, de este a oeste, la lucha sigue, cueste lo que cueste!
- No tolerarem, cap desnonament!
- No puede ser, bajan los sueldos, y sube el alquiler.
- La solidaritat, la nostra millor arma!
- I així, i així, ni un pas enrere, contra els desnonaments, acció directa!
- Alquiler social o se va a liar
- Este deshaucio lo vamos a parar!
- I la (afetcada) XXX es queda a XXX (poble)
- Qui sembra la misèria, recull la ràbia! x3 + ràbia, ràbia, ràbia ràbia ràbia!
- El pueblo no se vende, el pueblo se defiende!
- Mireu que us heu trobat, un poble organitzat!
- Seguretat, és un poble amb sindicat!
- Vosaltres per diners, nosaltres per amor!
- I visca, la lluita, de la classe obrera!
- Volem el que es nostre, agua llum i sostre!
- Violència és, no arribar a final de mes!
- Que no, que no, que no tenemos miedo! (Continuació) Que si, que si, que si tenemos rabia!
- No duermas en la calle, pasando frío, habiendo tantos pisos, de banco vacíos!
- Rescatan al banquero, deshaucian al obrero!
- A, anti, anticapitalista!
- Pita pita pita, mi casa no me quitan!

POLICIA / COMITIVA JUDICIAL

• Vergüenza me daría, cobrar un sueldo, por echar a la calle a la gente de mi pueblo!	
• On està la policia?? La policia on està?!	• On està la comitiva? La comitiva on està?!
• Aquesta policia, desnona cada dia!	• Aquesta comitiva, desnona cada dia!
• Aquesta policia, tortura i assassina!	
• Qui desnona, no es persona!	• Qui desnona, no es persona!
• Rescatan al banquero, deshaucian al obrero!	
• No sou funcionaris, sou mercenaris!	• Comitiva judicial, lo tenéis bastante mal!